

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

VSTUP ČESKÉ REPUBLIKY DO MĚNOVÉ UNIE

Postup měnové integrace v České Republice

Diplomová práce

Autor: Bc. Iveta Srpová

Vedoucí práce: Ing. Jiří Klvač, CSc.

Olomouc 2013

Diplomová práce

Autor: Iveta Srpová

Obor: Odborná francouzština pro hospodářskou praxi

Vedoucí práce: Ing. Jiří Klvač, CSc.

Název diplomové práce: *Vstup České republiky do měnové unie*

Cíl práce: Analýza současného stavu přípravy a podmínek vstupu do ERM II a přijetí Eura v České republice

Osnova

Úvod

- 1 Důvody vzniku a vývoj měnové unie
- 2 ERM II před rozšířením EU
- 3 Fungování ERM II po rozšíření EU
- 4 ČR ERM II
 - 4.1 Měnová politika po vstupu do EU
- 5 Plnění podmínek a kritérií vstupu do měnové unie
- 6 Přínosy a náklady zavedení společné měny

ZÁVĚR

Seznam odborné literatury:

Dědek, Oldřich. *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 9788074000768

Helísek, Mojmír. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 9788073801823

Janáčková, Stanislava. *Svazující integrace: Česká republika ve stále těsnější Evropské unii*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2005. ISBN 8086547477

Lacina, Lubor a kol. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 9788071795605

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Vstup České republiky do měnové unie: Postup měnové integrace v České republice“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

P o d ě k o v á n í

Děkuji vedoucímu diplomové práce Ing. Jirímu Klvačovi, CSc. za odborné vedení při zpracovávání této práce

Obsah

ÚVOD.....	- 7 -
1 VÝVOJ EVROPSKÉ MĚNOVÉ UNIE	- 10 -
1.1 Evropský měnový systém (EMS).....	- 14 -
1.1.1 ECU (European Currency Unit - Evropská zúčtovací jednotka).....	- 14 -
1.1.2 Mechanismus směnných kurzů (Exchange rate mechanisme)	- 15 -
1.1.2.1 <i>ERM II</i>	- 17 -
1.2 Realizace evropské měnové unie.....	- 17 -
1.3 Euro.....	- 22 -
1.3.1 Scénáře přijetí eura.....	- 22 -
1.4 Konvergenční kritéria	- 25 -
1.5 Pakt stability a růstu.....	- 26 -
1.6 Instituce HMU.....	- 28 -
1.7 Současný stav eurozóny	- 30 -
1.7.1 Lisabonská strategie a Evropa 2020.....	- 31 -
1.7.2 Krize Eurozóny	- 35 -
1.7.2.1 <i>Přijatá opatření</i>	- 40 -
1.7.2.2 <i>Scénáře vývoje EU a eurozóny</i>	- 41 -
2 POSTUP MĚNOVÉ INTEGRACE V ČESKÉ REPUBLICE.....	- 44 -
2.1 Plnění maastrichtských kritérií.....	- 44 -
2.1.1 Kritérium cenové stability	- 44 -
2.1.2 Kritérium stavu veřejných financí.....	- 45 -
2.1.3 Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb.....	- 46 -
2.1.4 Kritérium účasti v Evropském mechanismu směnných kurzů II.....	- 47 -
2.2 Kritika maastrichtských kritérií.....	- 49 -
2.2.1 Klausova „českolipská“ kritéria.....	- 50 -
2.3 Národní plán zavedení eura v České republice	- 51 -
2.3.1 Příprava právního prostředí na zavedení eura v ČR.....	- 52 -
2.4 Konvergenční program	- 53 -
3 EURO V ČESKÉ REPUBLICE ANO ČI NE?.....	- 54 -
3.1 Teorie optimálních měnových oblastí.....	- 54 -
3.2 Výhody a nevýhody eura	- 57 -
3.3 Ekonomická sladěnost ČR s eurozónou.....	- 61 -

3.4	Vliv současné situace eurozóny na přijetí eura v ČR	- 63 -
3.5	Veřejné mínění	- 65 -
3.6	Shrnutí a doporučení ke vstupu ČR do eurozóny	- 67 -
	ZÁVĚR	- 71 -
	RÉSUMÉ	- 73 -
	ZDROJE	- 76 -
	SEZNAM OBRÁZKŮ	- 78 -
	SEZNAM GRAFŮ	- 78 -
	SEZNAM TABULEK	- 79 -

ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala **Vstup České republiky do měnové unie: Postup měnové integrace v České republice**. Téma měnové unie představuje v poslední době často rozebírané a zajímavé téma, což se mi potvrdilo i při hledání podkladů. Potřebné informace jsem čerpala zejména z internetových zdrojů. V první části své práce, kde se zabývám vznikem a vývojem měnové unie mi ovšem byly užitečné publikace Lubora Laciny, kolektivu Antonína Brůžka, Gabriely Smrčkové a Martina Záklasníka. K teoretickým podkladům jsem využila i díla Evropská unie 2 od Petra Fialy a Markéty Pitrové. Taktéž jsem čerpala z publikace Stanislavy Janáčkové a dalších.

Cílem mé práce je zhodnotit celkový stav připravenosti naší země na pozadí současných událostí v EU. ČR se ke vstupu do eurozóny zavázala v přístupové smlouvě.¹ Je tedy povinna činit nezbytné kroky k tomu, aby byla schopna stát se členem eurozóny. Ve své práci se tedy zaměřím na postup procesu měnové integrace v ČR. Ovšem situace v EU se za posledních pět let změnila. A proto přijetí společné měny není jen černobílá – nezáleží jen na tom, zda budeme plnit daná kritéria, ale v dnešní době bychom se spíše měli ptát, zdali je to pro ČR výhodné a jak se celý projekt bude vyvíjet dál. S probíhající krizí se momentálně vstup nových členů nezdá být „na pořadu dne“. Eurozóna, respektive i celá EU, se nyní nachází ve složité situaci. Od laické i odborné veřejnosti zaznívají otázky, zdali je společná měna zdařilým projektem nebo má-li být od něj raději upuštěno, zda projekt na vytvoření měnové unie nebyl příliš „velkým soustem“, zdali eurozóna nepadne, případně kdo a kdy jí opustí.

Zavedením eura v naší zemi, se v ČR zabývá řada ekonomů a specialistů. Patří mezi ně samozřejmě ekonom a bývalý prezident prof. Ing. Václav Klaus, CSc., k této problematice se často vyjadřuje a je znám jako kritik EU a v otázce přijetí eura v ČR je jeho postoj taktéž skeptický. Jako národní koordinátor zavedení eura v ČR působí prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc. Na téma EU a společné měny vydal i několik knižních děl, např.

¹ Text přístupové smlouvy ČR k EU. [online] eur-lex.europa.eu 23. 9. 2003 [cit. 13. 2. 2012] Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/12003T/htm/12003T.html>

Historie evropské měnové integrace: Od národních měn k Euru. Na analýzách problémů měnové politiky a přípravy na přijetí eura se podílela i Ing. Stanislava Janáčková CSc. z její tvorby např. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa.* Doc. Ing. Lubor Lacina, Ph.D., vydal na téma EU řadu děl, z těch novějších např. kniha *Euro ano/ne?*. Taktéž má firmu věnující se poskytování poradenství v oblasti EU. Ing. Petr Zahradník, MSc. je ekonom a konzultant specializující se na problematiku EU. V roce 2009 se stal členem Národní ekonomické rady vlády (NERV). Z jeho děl např. *Vstup do Evropské Unie: přínosy a náklady konvergence.* Právním rozbohem otázky přijetí eura se zabývá např. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, CSc.

Za účelem zajištění institucionálního zabezpečení zavedení eura v ČR byla v roce 2006 vytvořena Národní koordinační skupina (NKS). Na celý proces samozřejmě dohlíží Ministerstvo financí ČR a ČNB je taktéž začleněna do všech procesů. Bylo vytvořeno 6 pracovních skupin pro jednotlivé oblasti přechodu. Jedná se o finanční sektor - gesce ČNB, komunikaci - společná gesce ČNB a Ministerstva financí ČR, informatiku a statistiku - gesce Ministerstva vnitra ČR, legislativu - gesce Ministerstva spravedlnosti ČR, nefinanční sektor a ochranu spotřebitele - gesce Ministerstva průmyslu a obchodu, veřejné finance a veřejnou správu - gesce Ministerstva financí ČR. V roce 2011 bylo rozhodnuto, že do doby stanovení cílového termínu zavedení eura v ČR bude činnost NKS utlumena.

V první kapitole své diplomové práce se budu nejprve zabývat počátky měnové integrace v Evropě. Stručně vystihnu kladné a záporné argumenty pro užší měnovou spolupráci. Podrobněji přiblížím fungování Evropského měnového systému, předchůdce dnešní Hospodářské a měnové unie. Navážu vznikem Hospodářské a měnové unie, jejími fázemi realizace a institucionálním zajištěním. Obecně popíšu konvergenční kritéria, jakožto důležitý úkol při budování HMU. Věnovat se budu samozřejmě i eurozóně, zejména jejímu současnému stavu, potažmo krizi, která eurozónu zasáhla.

Druhá kapitola bude pojednávat již konkrétně o stavu konvergenčních kritérií v ČR. V této kapitole uvidíme, zda a jak jsou kritéria plněna. Je všeobecně známo, že největším problémem je pro nás plnění kritéria týkajícího se výše dluhu veřejných financí. Uvidíme, zda ČR v plnění tohoto kritéria nějak postoupila. Vedle stavu plnění maastrichtských kritérií se budu zabývat i jejich kritikou. V této kapitole bude také vylíčen národní plán zavedení eura v ČR.

Ve třetí, závěrečné kapitole budou shrnuty poznatky z předchozích kapitol a vyjádřen názor, zda je ČR na přijetí eura již připravena či je nutné podniknout další kroky k plnění závazných pravidel a podmínek stanovených EU, nebo zda je vůbec v zájmu ČR o vstup i nadále usilovat a jaký postoj ČR k této problematice zaujímá. Vzhledem k událostem v EU se nedá předpokládat brzké přijetí eura, ještě před čtyřmi roky bylo plánováno zavést euro do roku 2014. Což momentálně není splnitelné. Prozatím nebylo stanoveno pevné datum pro přijetí eura, bylo řečeno, že společná měna nebude zavedena do roku 2015. Dle současné situace usuzuji, že toto tvrzení bude naplněno a do dvou let ČR euro opravdu nezavede, prakticky to není možné. Podrobněji se této problematice budu věnovat v závěrečných kapitolách mé diplomové práce.

1 VÝVOJ EVROPSKÉ MĚNOVÉ UNIE

Vytváření Hospodářské a měnové unie (HMU) je někdy připodobňováno k samostatnému IV. pilíři pomyslného maastrichtského chrámu.² HMU představuje předposlední krok v rámci integrace, předchází uskupením volný obchod, celní unie, společný trh a vnitřní trh, po HMU následuje politická unie. Projekt na vytvoření měnové unie patří v rámci Společenství k těm nejsložitějším. Více jak padesát let již uběhlo od první zmínky o koordinaci hospodářské a následně měnové politiky, nicméně tento proces ještě stále není plně dovršen. Počátky měnové integrace byly založeny na konstatování, že politika směnných kurzů je věcí „společného zájmu“. V Římských smlouvách byl uveden pouze částečně záměr o „spolupráci“ členských zemí v rámci hospodářské politiky. V roce 1968 byla vytvořena celní unie, byla tak zahájen významný proces vedoucí k další integraci v měnové unii. O dva roky později skupina expertů pod vedením P. Wernera předložila návrh na těsnější měnovou spolupráci. Tzv. Wernerova zpráva představovala plán na vytvoření hospodářské a měnové unie do roku 1980. Tento návrh znázorňoval určitý kompromis mezi dvěma soupeřícími koncepcemi dalšího postupu, tzv. monetaristickou a ekonomistickou strategií.³

Monetaristickou strategii podporovaly Francie, Belgie, Lucembursko, Velká Británie, Itálie a Komise. Monetaristé podporovali rychlé zavedení společné měny. Pevně stanovené fixní směnné kurzy, kontroly pohybu kapitálu a omezený vliv nadnárodních orgánů pro ně představoval záruku stabilní společné měny. Stabilita směnných kurzů byla pro monetaristy hlavním cílem i za cenu dočasně vyšší inflace.⁴

Jako stoupenci **ekonomistické strategie** jsou označovány Německo a Nizozemsko. Pro tyto země bylo zvyšování inflace na úkor společné měny naprosto nepřijatelné.

² FIALA P., PITROVÁ M.. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 549

³ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 196

⁴ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 552

Ekonomisté spatřovali hlavní cíl ve sbližování makroekonomických ukazatelů členských států.⁵

Skutečnost, že oba proudy zastávaly rozdílné strategie, vedla k tomu, že další vývoj HMU měl kompromisní charakter a projekt HMU tak musel splňovat jak hospodářskou konvergenci, tak i podmínku fixních kurzů.⁶

Důvody pro hlubší měnovou integraci a následné vytvoření evropské měnové unie a zavedení jednotné měny můžeme rozdělit na dvě skupiny, a to **důvody ekonomické**, které se uvádí jako „hlavní spouštěč“, ale na pozadí můžeme rozeznat zejména **důvody politické**, které vedly k integračním procesům v Evropě.

Po 2. světové válce USA Evropě poskytly Plán evropské obnovy, tzv. Marshallův plán, který měl přispět k obnově Evropy. Spojené státy americké spatřovaly příležitost v uplatnění se jako hlavní dodavatel evropských států. Evropské státy spatřovaly výhody v hospodářské spolupráci a vzájemné pomoci. Podnětem pro vytvoření měnové unie bylo také ukončení zásad společné zemědělské politiky, která byla založena na předpokladu měnové stability.⁷ Významným podnětem pro evropskou měnovou integraci byl i konec zlatého standardu a rozpad brettonwoodského systému, který zajišťoval regulaci mezinárodních měnových vztahů. Zmíněné události představují ekonomické důvody evropské integrace, které postupně vyústila v evropskou integraci měnovou.

Jako prvotní politický impuls lze považovat udržení míru v Evropě, tedy především zabránění dalším konfliktům mezi Německem a Francií. To vedlo k vytvoření ESUO, EHS a EUROATOM. Francie také usilovala o jakýsi protipól Spojených států amerických a zabránit tak jejich zvyšujícímu se vlivu v Evropě. Francie také vnímala prosazení EMU a sílící politickou integraci jako způsob, jak si zajistit rovné postavení s Německem. Před

^{5 5} FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 552

⁶ Tamtéž

⁷ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 550

EMU dominovala evropské měnové politice německá Bundesbanka.⁸ Ke kladnému postoji pro vytvoření evropské měnové unie ze strany Francie přispělo i jmenování Valéry Giscard d'Estainga do funkce ministra financí, který byl zastáncem této myšlenky již dříve. Němečtí představitelé usilovali prostřednictvím užší evropské integrace o znovunabytí svého postavení, jakožto důležité země s možností ovlivňovat dění v Evropě. Helmut Kohl zdůrazňoval silnou Evropu jako způsob kontroly německé moci.⁹ I podle Ing. Janáčkové bylo zavedení eura především politickým rozhodnutím Německa, které tak reagovalo na obavy z nejednotnosti německé marky po znovusjednocení Německa.¹⁰

Vytváření měnové unie a jednotné měny s sebou nese jak kladné, tak záporné argumenty. Zastánci měnové unie vidí klady ve zjednodušení provádění devizových operací, kontrola kolísání devizových kurzů poskytuje určitý výhled do budoucna, což je důležité pro dlouhodobé plánování a investiční rozvoj.¹¹ Další výhodou lze spatřovat v nižších správních nákladech, odstranění hranic vedlo k ušetření nákladů spojenými se směnnými transakcemi a konverzemi, prováděné operace se tak i urychlily. Zavedení jediné silné měny, opírající se o významnou ekonomickou oblast, by zjednodušilo uzavírání měnových dohod ve světovém měřítku.¹²

Asi nejvýznamnějším záporným argumentem proti vytváření měnové unie je často diskutovaná obava ze vzdání se měnové suverenity. Dalším argumentem proti zavedení společné měny je ztráta té vlastni, která patří mezi charakteristické znaky státu. Oponenti se dále obávají solidarity v měnové oblasti, vysoký stupeň provázanosti a závislosti je předpokladem pro jednotné vystupování a rozhodování. Argumentem proti je i určitá

⁸ S. Šaroch, V. Tomšík, M. Srholec. *Strategie české hospodářské politiky k současnému procesu rozšíření Evropské měnové unie - kdy nahradit českou měnu eurem*. Praha: VŠE, 2003. [online] ieep.cz [cit. 11. 2. 2012] Str. 25. Dostupné na <http://www.ieep.cz/editor/assets/working-papers/wp0503.pdf>

⁹ Tamtéž, str. 26

¹⁰ JANÁČKOVÁ S. *Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Praha: CEP, 2010. ISBN 978-80-86547-95-4. Str. 18

¹¹ R. Raymond. *Sjednocení měny v Evropě*. Praha: HZ, 1995. ISBN 978-80-90191-82-2. Str. 74

¹² Tamtéž, str. 75

nezvratnost.¹³ Kritické až odmítavé postoje vůči zavedení společné měny na území členských států Společenství jsou založeny především na teoriích tzv. optimálního měnového území (OCA, Optimum Currency Area).¹⁴ Blíže k OCA v kapitole 3.1.

Etapy evropské měnové integrace

Evropskou měnovou integraci můžeme rozdělit na čtyři základní etapy:¹⁵

1. Období mezivládní spolupráce (1958 – 1970), v tomto období docházelo pouze ke koordinaci měnových politik v rámci fungování Bretton-woodského měnového systému.
2. Období užší kooperace (1971 – 1990), ve kterém došlo k novým integračním aktivitám – návrhu prvního plánu na vytvoření společné měny a vytvoření Evropského měnového systému.
3. Období přípravy na zavedení jednotné evropské měny (1990 – 1998), v tomto období byla definována základní koncepce celého projektu HMU a jeho provedení.
4. Období vzniku HMU a dovršení měnové integrace (1999 – dosud), byla zavedena jednotná měna a veškeré kompetence ohledně měnové politiky členských států HMU převzala Evropská centrální banka.

¹³ Např. z Maastrichtské smlouvy vyplývá, že k 1. 1. 1999 vznikne společná měna mezi členskými státy, které vyhoví konvergenčním kritériím.

¹⁴ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 547

¹⁵ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 191

1.1 Evropský měnový systém (EMS)

V průběhu 70. let byly evropské ekonomiky zasaženy energetickou a surovinovou krizí. Proces integrace v této atmosféře spíše stagnoval. V roce 1971 se Spojené státy rozhodly zrušit pevný vztah mezi dolarem a cenou zlata, který po druhé světové válce zajišťoval světovou měnovou stabilitu.

V reakci na rozpad Bretton-woodského měnového systému se západoevropské státy v roce 1972 dohodly na zřízení **Evropského měnového sdružení**, tzv. měnového hada. Měny, soustředěné v tomto sdružení, mohly vzájemně kolísat pouze mezi +/- 2,25 %. Měnový had se však ukázal jako příliš slabý vůči problémům, které vznikaly z prudkých výkyvů jednotlivých měn, takže pouze Spolková republika Německo, Dánsko a země Beneluxu zůstaly po celou dobu v seskupení měnového hada.¹⁶

To vedlo k vytvoření **Evropského měnového systému** (EMS), který začal fungovat v březnu 1979.¹⁷ Měl tři základní rysy: evropskou měnovou jednotku, tzv. ECU: tvořil ji „koš“ sestavený z měn všech členských států; mechanismus měnových kurzů: směnný kurz každé měny byl navázán na ECU; dvoustranné směnné kurzy mohly kolísat v pásmu 2,25%; úvěrový mechanismus: každá země převedla 20% své měny a zlatých rezerv do společného fondu.

1.1.1 ECU (European Currency Unit - Evropská zúčtovací jednotka)

ECU vznikla v roce 1979 v rámci Evropského měnového systému. Představovala koš všech zúčastněných měn a měla pevnou hodnotu složenou z určitých podílů soustředěných měn. Podíl národních měn odpovídal ekonomické síle jednotlivých států a měnil se každých pět let.¹⁸ ECU byla používána při transakcích mezi centrálními bankami členských zemí EMS, sloužila také jako rezervní měna. Kromě tzv. oficiální ECU

¹⁶ Měnový had. [online] euroskop.cz [cit. 17. 2. 2012] Dostupné na <https://www.euroskop.cz/288/419/clanek/m-n/>

¹⁷ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 201

¹⁸ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 559

používané v EMS vznikly také tzv. zelená ECU sloužící pro stanovení hodnoty společných zemědělských cen a tzv. soukromá ECU, která umožňovala realizovat finanční operace soukromým osobám.¹⁹ Od 1. 1. 1999 byla v kursu 1:1 nahrazena společnou měnou.

Tabulka 1: Složení ECU v době vzniku (13. 3. 1979)

Měna	Počet jednotek národní měny v 1 ECU	Podíl národní měny v 1 ECU v %
Německá marka	0,828	33,0
Francouzský frank	1,15	19,8
Nizozemský gulden	0,286	10,5
Belgický a lucemburský frank	3,80	9,5
Italská lira	109,0	9,5
Dánská koruna	0,217	3,0
Irská libra	0,00759	1,1
Britská libra	0,0885	13,6

Zdroj: FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 560

1.1.2 Mechanismus směnných kurzů (Exchange rate mechanisme)

ERM byl složen z tzv. paritní mřížky měn a jeho součástí byl také tzv. indikátor divergence. Mechanismus směnných kurzů se stal kompromisem mezi Francií, která chtěla stanovit měnová pásma vazbou k ECU, a Německem, jež požadovalo definovat měnová pásma bilaterálně.²⁰ Měny zúčastněných zemí byly vzájemně svázány ve dvojicích

¹⁹ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 559

²⁰ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 203

v měnové mřížce s povoleným flukтуаčním rozpětím +/- 2,25 % od centrální parity²¹. Země měly možnost zvolit si širší flukтуаční pásmo v rozpětí +/- 6 % (této možnosti využila Itálie, Španělsko, Velká Británie a Portugalsko). Jestliže byla tato hodnota v některé dvojici překročena, musely zakročit obě centrální banky a kurz opět stabilizovat. K tomuto účelu byly využívány úvěrové mechanismy, které kryly náklady z devizových intervencí nebo sloužily k překlenutí deficitů platební bilance.²² Úvěry se rozlišovaly na velmi krátkodobé, krátkodobé a střednědobé.

Vedle paritní mřížky měn byl druhou součástí ERM indikátor divergence, který umožňoval odpovědné stanovení povinnosti intervenovat v rámci ERM.²³ Pokud bylo při výpočtu indikátoru konstatováno vychýlení měny o více než 75 % od povoleného kurzového rozpětí, centrální banka musela zakročit a provést nezbytné kroky k opětovné stabilizaci. Pomocí indikátoru se tak předcházelo nežádoucím situacím a v předstihu se domáhal řešení. Pokud centrální banka nebyla schopná udržet svou měnu v daném rozpětí, tak mohla devalvovat a po dohodě s ostatními upravit své postavení v rámci mřížky, nebo mohla využít širšího flukтуаčního pásma, nebo být dočasně, vystoupit z ERM.²⁴

V období 1992 – 1993 prošel Evropský měnový systém krizí, která byla způsobena jak činiteli politickými, tak ekonomickými. Mezi politické důvody můžeme zařadit odmítnutí Smlouvy o EU v Dánsku a nejistá ratifikace ve Francii a Velké Británii. Na základě kurzových spekulací devalvovala britská libra, italská lira a španělská peseta. První dvě jmenované dokonce vystoupily z Evropského měnového systému. Další otřes v létě 1993 vyústil ve změnu EMS. Fluktuace měn byly rozšířeny z dosavadních +/- 2,25 % na +/- 15 %. I přes tyto události můžeme Evropský měnový systém hodnotit kladně, jeho fungování částečně přispělo k zajištění měnové stability a připravilo státy na vytvoření Hospodářské a měnové unie. Jako odkaz zůstala například košová jednotka přeměněná na euro a systém směnných kurzů (ERM II).

²¹ Centrální paritu vyhláší centrální banka jako základní kurz domácí měny vůči jednotce referenční zahraniční měny.

²² LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 203

²³ Tamtéž

²⁴ FIALA P., PITROVÁ M.. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 561

1.1.2.1 ERM II

Od 1. 1. 1999, se vznikem eurozóny, byl ERM nahrazen ERM II. Účast v něm je dobrovolná, ovšem každá kandidátská země eurozóny se musí ERM II účastnit po dobu nejméně dvou let, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Systém ERM založený na bázi paritní mřížky byl v rámci ERM II přeměněn na spolupráci mezi Evropskou centrální bankou a národní centrální bankou, zůstala široká flukтуаční pásma $\pm 15\%$, přičemž individuálně mohla být vyjednána užší oscilační rozpětí, centrální parity byly stanoveny jako kurzy národních měn vůči euru, zachována byla intervenční povinnost na okrajích pásma, nicméně každá ze stran dohody byla oprávněna odmítnout účast na intervencích, pokud by se domnívala, že intervencemi by byla ohrožena cenová stabilita.²⁵

1.2 Realizace evropské měnové unie

Evropská rada v červnu 1988 potvrdila záměr postupně zavést Hospodářskou a měnovou unii a pověřila výbor, jemuž předsedal Jacques Delors, aby navrhl konkrétní etapy směřující k této unii. Výsledná zpráva, tzv. Delorova zpráva²⁶, navrhla, aby bylo Hospodářské a měnové unie dosaženo ve třech samostatných, avšak na sebe navazujících krocích.²⁷ Delorova zpráva byla založena na využití Evropského a měnového systému. Zpráva požadovala koordinaci měnové politiky států a větší hospodářskou konvergenci. Tento plán se stal součástí Maastrichtské smlouvy o Evropské unii.

Na základě Delorovy zprávy rozhodla Evropská rada v červnu 1989, že první fáze realizace Hospodářské a měnové unie by měla být zahájena 1. 7. 1990.²⁸ Tato fáze představovala řadu přípravných kroků. V průběhu první fáze došlo k dokončení vnitřního

²⁵ Mechanismus měnových kurzů II. [online] zavedenieura.cz [cit. 17. 2. 2012] Dostupné na [http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=M#Mechanismus měnových kurzů II](http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=M#Mechanismus%20měnových%20kurzů%20II)

²⁶ Delorova zpráva plánovala vybudování HMU jako celku, přesto však tyto dvě unie rozlišovala. Koordinací hospodářských politik a existencí jednotného trhu se vyznačovala hospodářská unie. Pro měnovou unii byla zásadní liberalizace pohybu kapitálu, volná směnitelnost měn a pevná fixace měnových kurzů.

²⁷ Hospodářská a měnová unie. [online] ecb.int heslo [cit. 15. 2. 2012] Dostupné na <http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.cs.html>

²⁸ Tamtéž

trhu a realizaci volného pohybu čtyř základních svobod – zboží, osob, kapitálu a služeb. Za účelem eliminování rozdílů jednotlivých regionů v EU byly posíleny nástroje politiky hospodářské a sociální soudržnosti.²⁹

Založení Evropského měnového institutu 1. 1. 1994 znamenalo zahájení druhé fáze HMU. V průběhu této fáze došlo k institucionálnímu a právnímu zajištění zavedení společné měny, byla tak nejnáročnější částí celého procesu. V průběhu druhé etapy vznikl Evropský měnový institut, který měl za úkol koordinovat měnovou politiku. Koncem roku 1995 bylo v Madridu rozhodnuto, že nová měna ponese jméno euro. Zde bylo i rozhodnuto o přechodu do závěrečné fáze HMU. V tomto období byl přijat Pakt stability a růstu.³⁰ Dále byla ustanovena Euro-x-rada, neboli Euroskupina. Na jejím vzniku se 14. října 1997 shodla Francie s Německem.³¹

Zahájení třetí fáze bylo posunuto – místo původního záměru zahájit ji v roce 1997 bylo využito „automatického spuštění“ v roce 1999. Toto rozhodnutí vycházelo z neschopnosti členských států splnit konvergenční kritéria, a to především v položce rozpočtového deficitu.³² Třetí fáze znamenala zavedení společné měny a HMU byla oficiálně zahájena. Euro se tak začalo používat v Belgii, Finsku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Německu, Nizozemsku, Portugalsku, Rakousku a Španělsku (Řecko a Švédsko neplnily konvergenční kritéria, zatímco Řecko přistoupilo v roce 2001, Švédsko stále není členem eurozóny, stejně jako Dánsko a Velká Británie, tyto země si však vyjednaly výjimku a odmítly tak účast ve třetí fázi). Evropská centrální banka začala odpovídat za měnovou politiku definovanou a uplatňovanou v eurech. Při zahájení této etapy byly pevně zafixovány měnové kurzy mezi měnami zúčastněných států a eurem.³³ 1. ledna 2002 byly v 12 zemích eurozóny uvedeny do oběhu mince a

²⁹ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 215

³⁰ Podrobněji viz kapitola 1.5

³¹ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 218

³² FIALA P., PITROVÁ M.. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 577

³³ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 219

bankovky eura. Teoreticky tak byl zakončen proces měnové integrace, ale fakticky tento proces stále pokračuje. Mimo měnovou unii stojí 10 členských států EU. Nutno podotknout, že zatímco měnová unie existuje, hospodářské unie zatím dosaženo nebylo.

Následující tabulka poskytuje praktický přehled o jednotlivých fázích, které provázely zavedení jednotné měny.

Tabulka 2: Fáze zavádění jednotné měny

Fáze A 1998	V průběhu fáze	<ul style="list-style-type: none"> • Rozhodnutí o zúčastněných zemích HMU • Zřízení ESCB a ECB • Zajištění komptability národních legislativ • Produkce bankovek a mincí • Plán pro přizpůsobení bankovního systému
Fáze B 1999 - 2001	1. 1. 1999	<ul style="list-style-type: none"> • Pevná fixace směnných kurzů zúčastněných měn vůči kurzu • Zavedení bezhotovostního oběhu eura • Odpovědnost za měnovou politiku přechází na ESCB • Mezibankovní, měnové, kapitálové a burzovní trhy obchodují v euru • Velkoobchodní platební systémy fungují v euru
	V průběhu fáze	<ul style="list-style-type: none"> • Bankovní a finanční instituce pokračují v přizpůsobování se jednotné měně • Přejít na euro podle vůle, ochoty a připravenosti jednotlivých ekonomických subjektů
Fáze C 1. 1. 2002 - 30. 6. 2002	1. 1. 2002	<ul style="list-style-type: none"> • Zavedení bankovek a mincí eura
	V průběhu fáze	<ul style="list-style-type: none"> • Dokončení přeměny bankovního sektoru na jednotnou měnu • Převedení všech finančních operací na euro • Stažení bankovek a mincí denominovaných v národních měnách • Dokončení přeměny veřejného a soukromého sektoru na jednotnou měnu

Zdroj: FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 577

Tabulka 3: Datum ukončení platnosti národních měn zemí eurozóny a přepočítací koeficienty jednotlivých měn vůči euru

Země	Ukončení platnosti národního oběživa	Přepočítací koeficient 1 EUR (euro) =
Německo	31. 12. 2001	1,95583 DEM
Nizozemsko	28. 1. 2002	2,20371 NLG
Irsko	9. 2. 2002	0,787564 IEP
Francie	17. 2. 2002	6,55957 FRF
Belgie	28. 2. 2002	40,3399 BEF
Finsko	28. 2. 2002	5,94573 FIM
Itálie	28. 2. 2002	1936,27 ITL
Lucembursko	28. 2. 2002	40,3399 LUF
Portugalsko	28. 2. 2002	200,482 PTE
Rakousko	28. 2. 2002	13,7603 ATS
Řecko	28. 2. 2002	340,750 GRD
Španělsko	28. 2. 2002	166,386 ESP
Slovinsko	14. 1. 2007	239,640 SIT
Kypr	31. 1. 2008	0,585274 CYP
Malta	31. 1. 2008	0,4293 MTL
Slovensko	16. 1. 2009	30,1260 SKK
Estonsko	14. 1. 2011	15,6466 EEK

Zdroj: Europa.eu

1.3 Euro

Jak bylo již řečeno, název pro společnou měnu byl dohodnut na zasedání Evropské rady v Madridu v roce 1995. Znak eura (€) vychází z řeckého písmena epsilon symbolizující odkaz na antiku jako na kolébku evropské civilizace.³⁴ Euro navázalo na košovou jednotku ECU v symbolickém kurzu 1 EUR = 1 ECU. Euro je měnou jednoho z nejdůležitějších hospodářských center světa, má tak široké uplatnění v mezinárodním obchodě. Euro je po americkém dolaru druhou nejrozšířenější a nejuznávanější měnou, používanou při placení za zboží a služby a sloužící jako uchovatel hodnoty.

Euro se používá i mimo Evropu, jedná se o Guadeloupe, Francouzskou Guyanu, Martinik a Réunion, dále Madeira, Azorské ostrovy a Kanárské ostrovy. Euro se rovněž používá v některých evropských zemích, v Monaku, San Marinu a Vatikánu. Měny těchto států byly už dříve vázány na měny států, které vstoupily do eurozóny (francouzský frank a italskou lira). Andora, jejíž měnou byla dříve španělská peseta a francouzský frank také zavedla euro. Euro se dále používá v Kosovu a Černé Hoře, na jejichž územích nahradilo německou marku.

1.3.1 Scénáře přijetí eura

Při přípravách na zavedení eura je důležité zvolit si scénář pro přechod na společnou měnu. Země mají k dispozici tři varianty:

Scénář s využitím přechodného období (tzv. „madridský“ scénář)

Země, které si zvolily tento scénář, nejprve zavedou euro pouze v bezhotovostní podobě a po uplynutí přechodného období (nejvýše tří let) uvedou euro i do hotovostního oběhu formou bankovek a mincí.

Tento způsob si zvolili zakládající členové eurozóny. 1. 1. 1999 bylo euro zavedeno do bezhotovostního platebního styku, hotovostní oběh peněz byl zaveden až o tři roky později, v roce 2002. Tento časový rozdíl poskytuje dostatek času na přípravy. Nevýhodou je jeho nákladnost. Ekonomické subjekty jsou nuceny udržovat dva měnové okruhy při

³⁴ Euro. [online] zavedenieura.cz [cit. 18. 2. 2012] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=E

vedení účtů, správě systémů platebního styku, apod. V dnešní době nové členské státy tento zdlouhavý způsob zavedení eura již nevolí.

Obrázek 1: Madridský scénář zavedení eura

Zdroj: zavedenieura.cz

Jednorázový přechod na euro, tzv. velký třesk (Big Bang)

Jak napovídá název, při tomto scénáři dochází ke spuštění bezhotovostního i hotovostního platebního styku v jednom dni. Oproti madridskému scénáři je tato varianta náročnější na koordinační a přípravné práce, jelikož všechny subjekty musejí být schopny přejít z národní měny na euro v jednom okamžiku.

Noví členové eurozóny volí v současné době, kdy je euro již zavedená a mezinárodně uznávaná měna, tuto metodu. První zemí, která zavedla euro pomocí tzv. velkého třesku, bylo Slovinsko.

Obrázek 2: Scénář jednotného zavedení eura

Zdroj: zavedenieura.cz

Jednorázový přechod na euro s využitím tzv. „fáze postupného zrušení“ (Phasing Out)

Stejně jako u scénáře velkého třesku se euro ve stejném okamžiku začne používat v hotovostním i bezhotovostním platebním styku. Ve vybraných oblastech (např. placení daní, fakturace malých podnikatelů, apod.) lze však po dobu maximálně jednoho roku používat původní národní měnu.

Obrázek 3: Scénář jednorázového přechodu na euro

Zdroj: zavedenieura.cz

1.4 Konvergenční kritéria

Významným úkolem při zakládání HMU bylo splnění požadavků na hospodářskou konvergenci států usilujících o přijetí společné měny.³⁵ Za účelem sledování, jak jsou požadavky plněny, byla stanovena tzv. konvergenční kritéria. Hlavním motivem stanovení makroekonomických kritérií konvergence byla obava, že by budoucí měnová unie mohla mít inflační dopady.³⁶ Dodržování konvergenčních kritérií zajišťuje vyvážený hospodářský rozvoj HMU. Dle Smlouvy o EU bylo stanoveno pět konvergenčních kritérií, které musí každý členský stát splňovat před vstupem do třetí fáze HMU. O tom, zda jsou kritéria splněna, rozhodují ve svých zprávách Komise a Evropská centrální banka (ECB).

Konvergenčními kritérii jsou: **stav veřejných financí** (poměr schodku veřejných financí a hrubého domácího produktu nesmí dlouhodobě překročit 3 %; poměr veřejného dluhu a hrubého domácího produktu nesmí překročit 60 %), **cenová stabilita** (zajištění cenové stability a průměrné míry inflace, která po dobu jednoho roku nepřekročí míru inflace tří členských států s největší cenovou stabilitou o více než 1,5 %), **konvergence úrokových sazeb** (dlouhodobé nominální úrokové míry nesmí o více než dva procentní body přesáhnout průměr ve třech cenově nejstabilnějších členských zemích), **účast v mechanismu směnných kurzů evropského měnového systému** (po dobu minimálně dvou let musí být dodržováno stanovené flukuační pásmo dané měny)

Konvergenční kritéria týkající se cenové stability a úrokové míry jsou, vzhledem k jejich charakteru, také označována jako kritéria monetární. Kritéria udržitelnosti veřejných financí jsou označována jako tzv. fiskální konvergenční kritéria.

Vstup země do HMU je podmíněn splněním řady požadavků. Kromě splnění výše uvedených konvergenčních kritérií je neméně důležitá dostatečná institucionální připravenost, zahrnující koordinaci kroků ve fiskální a měnové oblasti s kroky legislativními, technicko-organizačními a institucionálními.³⁷

³⁵ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 572

³⁶ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 232

³⁷ Tamtéž. Str. 231

Při rozhodování o vstupu nových členských zemí do třetí etapy HMU je brána v potaz, kromě povinného plnění nominální konvergence (plnění konvergenčních kritérií), i konvergence reálná. Tato podmínka však není ve smlouvě uvedena. Tato podmínka nabyla na významu zejména při vstupu 10 nových členů ze střední a východní Evropy, jejichž ekonomiky byly na různých úrovních a tyto země byly a jsou nuceny ke snižování těchto rozdílů. Ukazuje se, že maastrichtská kritéria nejsou sama o sobě schopna zajistit dlouhodobý udržitelný ekonomický růst, zabránit, snížit či eliminovat asymetrické šoky, zvyšovat ekonomickou výkonnost, sladit ekonomické cykly, přiblížit ekonomickou strukturu země zemím eurozóny, zajistit zvyšování konkurenceschopnosti obchodovatelného zboží, ale i sblížovat vnitřní cenové a mzdové relace apod.³⁸ Kritérium reálné konvergence poukazuje na úroveň ekonomické výkonnosti země ve vztahu k průměru 17 stávajících členských zemí eurozóny. Za přijatelné se považuje dosažení 80 % HDP na obyvatele EU – 17.³⁹

1.5 Pakt stability a růstu

Pakt o stabilitě a růstu byl přijat Evropskou radou v roce 1997. Podnětem pro jeho vznik byl německý požadavek na posílení hodnocení konvergenčních kritérií.⁴⁰ Objevily se totiž obavy, že nastane situace, kdy se země, které se staly členem měnové unie po splnění všech kritérií, opět navrátí k nedisciplinovanosti. Pakt o stabilitě a růstu zavazoval k rozpočtové stabilitě, měl dopomoci k ozdravení veřejných financí, což je důležitý prvek pro fungování HMU. Obsahoval jak preventivní napomenutí, tak i sankční pokuty. Věřilo se, že jeho dodržování bude striktně vymáháno.

V roce 2002 ovšem nastala situace, kdy dva ze zakladatelů Paktu, Německo a Francie, nebyli schopni závazkům z Paktu stability a růstu dostát. Evropská Komise navrhla, aby byly sankciovány. Nestalo se tak. Na nátlak ministrů financí obou zemí byly

³⁸ BRŮŽEK A., SMRČKOVÁ G., ZÁKLASNÍK M. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. Praha: Velryba, 2007. ISBN: 978-80-85860-19-1. Str. 36

³⁹ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 232

⁴⁰ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 578

sankce, ač nezákonně, odloženy. Následně byl Pakt označen za příliš přísný a v březnu 2005 prošel reformou, která byla iniciována státy, jež nebyly schopné dodržovat jeho pravidla.⁴¹ Problém spočíval v tom, že členové měnové unie si byli dobře vědomi potřeby kolektivní disciplíny a koordinace, ale disciplína není vynutitelná bez sankcí. A to nekorespondovalo se suverenitou států. Původní verze Paktu se sankcemi počítala, ale po skutečnosti, že Francie a Německo zůstaly nepotrestány, se Pakt sesypal. Následná vyjednávání byla komplikována faktem, že některé menší země byly sankciovány.

Revidovaný Pakt stability a růstu je sestaven ze tří částí, jedná se o definici nadměrného deficitu, ochrannou ruku pro povzbuzení vlád k vyhnutí se nadměrným deficitům a opravnou ruku, která stanovuje, jak reagovat v případě nadměrného deficitu a následné použití sankcí. Pakt je závazný pro všechny členské země EU, ale opravnou ruku je možné použít pouze v členských zemích eurozóny. V souladu s ponecháním prostoru pro fungování vestavěných stabilizátorů Pakt používá střednědobý rozpočtový horizont, v němž by členské státy měnové unie měly dosahovat vyrovnaných nebo přebytkových rozpočtů. Střednědobý rozpočtový horizont je chápán jako období tří let.⁴² Byly také zohledněny nepředvídané hospodářské okolnosti, které mohou vést k dočasnému zvýšení deficitu. Členové eurozóny dokládají dodržování Paktu stabilizačními programy. Kandidátské země předkládají k tomuto účelu konvergenční programy.

⁴¹ Pravidla Paktu se staly mírnějšími, v praxi to znamená, že při nedodržování pravidel je odložen okamžik, kdy by měly být uplatněny sankce.

⁴² R. Baldwin, Ch. Wyplosz. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing. 2008. ISBN 978-80-247-1807-1. Str. 430

1.6 Instituce HMU

Při vytváření HMU bylo také nezbytné institucionální zajištění. Tyto instituce zodpovídají za vymezení evropské měnové politiky, za rozhodnutí o společné měně a za cenovou stabilitu v EU. V průběhu první etapy HMU (mezi 1. 7. 1990 a 31. 12. 1993) nebyla založena žádná instituce. V období druhé etapy (od 1. 1. 1994 do 31. 12. 1998) vznikly dvě instituce zabezpečující chod v HMU:

Evropský měnový institut (EMI)

EMI byl hlavním orgánem HMU až do založení Evropské centrální banky. Úkolem EMI bylo dohlížet na fungování evropského měnového systému, koordinovat měnové politiky členských zemí, podporovat spolupráci národních centrálních bank, dále podpora a asistence při využívání ECU.

Měnový výbor

Členy měnového výboru byli jmenováni Komisí a členskými státy. Byl zřízen na podporu koordinace politik členských států v rozsahu potřebném pro fungování vnitřního trhu a měl poradní funkci.⁴³ Později byl nahrazen Hospodářským a finančním výborem.

Instituce třetí etapy (od 1. 1. 1999):

Evropská centrální banka (ECB)

ECB byla založena dne 1. června 1998. ECB má za úkol určovat hlavní směry vývoje, formulovat rozhodnutí ohledně měnových cílů, úrokových měr a měnových rezerv.⁴⁴ ECB také poskytuje statistické informace a konzultace atd. ECB je při plnění svých úkolů nezávislá, jak z hlediska orgánů EU, tak ze strany členských států. ECB provádí měnovou politiku a v této souvislosti je oprávněna dávat pokyny národním centrálním bankám. Hlavními nástroji ECB jsou nařízení s obecnou závazností, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.⁴⁵ ECB má jako jediná právo vydávat bankovky v EU.

⁴³ Instituce hospodářské a měnové unie. [online] circa.europa.eu [cit. 17. 2. 2012] Dostupné na http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/economic/institutions/article_7228_cs.htm

⁴⁴ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 575

⁴⁵ Tamtéž

Dále odpovídá za bezproblémové fungování transevropského expresního automatizovaného systému zúčtování plateb v reálném čase, Target (Trans-European automated real-time gross settlement express transfer system), což je platební systém v eurech, který propojuje vnitrostátní platební systémy a platební mechanismus ECB.⁴⁶

Evropský systém centrálních bank (ESCB) a Eurosystem

EMI byl trvale nahrazen ESCB, který je složen z ECB a centrálních bank členských států. Hlavními cíli působení ESCB jsou udržování cenové stability, podpora hospodářské politiky a podpora účinné alokace zdrojů ve prospěch cílů a politik Společenství.⁴⁷

Hospodářský a finanční výbor

Hospodářský a finanční výbor nahradil od 1. 1. 1999 Měnový výbor a tak převzal jeho povinnosti.

Euroskupina

Na základě rozhodnutí Evropské rady v Lucemburku 1997 byla ustanovena nová platforma v rámci HMU, tzv. Euro-x-rada, dnes označovaná jako Euro group⁴⁸. Tato skupina byla nejdříve označovaná jako Euro 11 rada.⁴⁹ Euroskupina je neformální orgán, jehož cílem je koordinovat hospodářské politiky, kontrolovat rozpočtové a finanční politiky zemí eurozóny a reprezentovat euro na mezinárodním měnovém fóru.

Rada pro hospodářské a finanční věci (ECOFIN)

ECOFIN je shromážděním ministrů financí všech členských států EU. Formace ministrů financí a hospodářství patří k nejstarším konfiguracím Rady v historii evropské

⁴⁶ Instituce hospodářské a měnové unie. [online] circa.europa.eu [cit. 17. 2. 2012] Dostupné na http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/economic/institutions/article_7228_cs.htm

⁴⁷ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2. doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2. Str. 574

⁴⁸ LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5. Str. 218.

⁴⁹ Název byl odvozen od původního počtu účastníků, pak byla ale oficiálně ustanovena jako Euro X rada.

integrace.⁵⁰ Po konzultacích s ECB přijímá rozhodnutí, která se týkají politiky směnného kurzu eura vůči měnám mimo EU, při dodržování cíle cenové stability.⁵¹

1.7 Současný stav eurozóny

Eurozóna má k dnešnímu dni 17 členů. Mezi nové členy eurozóny patří Slovinsko, které jako první z nově přistoupivších zemí z roku 2004 přijalo společnou měnu. V roce 2008 přistoupily Kypr a Malta. Ve stejném roce Rada doporučila přijetí další země, a to Slovenska, do eurozóny. Slovensko bylo nuceno provést řadu reforem, aby bylo schopno plnit konvergenční kritéria. Přistoupilo v roce 2009. Nejnovějším členem eurozóny je Estonsko. Estonsko se účastnilo ERM II již od roku 2004, ale inflační problémy mu zabránily v dřívějším vstupu. Členem eurozóny se tak stalo až v roce 2011.

Jak již bylo řečeno, Velká Británie a Dánsko si v Maastrichtské smlouvě dojednaly trvalou výjimku na zavedení eura, tzv. opt-out. Pro ostatní členské země platí povinnost přijmout euro. V současné době to platí pro Bulharsko, Českou republiku, Litvu, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko.

V současné době ovšem je slovo eurozóna používáno zejména ve spojitosti s krizí, která ji sužuje již od roku 2009. Neustále se objevují nové zprávy o situaci v členských státech, které mají problémy. Zadlužení, se kterým se musejí potýkat, mají vliv na celou eurozónu i EU, jelikož jsou postiženým státům poskytovány půjčky a přijímají se opatření, která by následky krize zmírnila, pro celek. Společná měna se nachází v těžké situaci, ocitla se na rozcestí. Probíhají debaty o úspěšnosti tohoto projektu. Odborníci poukazují na špatný stav eurozóny kvůli upřednostňování politických zájmů před těmi ekonomickými. Tento fakt, tedy že EU byla především politickým projektem, je neustále připomínán, a to především v souvislosti s kritikou. V dnešní době vznik EU z politických důvodů snad nikdo nepopírá, ale o pozitivním vlivu tohoto kroku se spíše mlčí. Spojení odvěkých nepřátel, Francie a Německa, mělo předejít problémům a válečným konfliktům

⁵⁰ Rada ECOFIN. [online] mfcz.cz [cit. 17. 2. 2012] Dostupné na http://www.mfcz.cz/cps/rde/xchg/mfcz/xsl/predsednictvi_ecofin.html

⁵¹ Instituce hospodářské a měnové unie. [online] circa.europa.eu [cit. 17. 2. 2012] Dostupné na http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/economic/institutions/article_7228_cs.htm

v budoucnosti. Tak se také stalo. EU je dokonce nositelkou Nobelovy cen za mír, konkrétně za prosazování míru, demokracie a ochranu lidských práv v Evropě. Výbor, který cenu uděluje, chtěl svým rozhodnutím vyzvednout původní úlohu EU, tedy stabilizační. Činnost Evropské unie reprezentuje myšlenku „bratrství mezi národy“ a přibližuje se podobě „mírových shromáždění“, na které Alfred Nobel v souvislosti s cenou za mír ve své závěti z roku 1895 odkazuje.⁵²

1.7.1 Lisabonská strategie a Evropa 2020

Na přelomu století za sebou měla EU řadu pozitivních výsledků, byl udržován ekonomický růst a nízká inflace. Do EU se hlásila řada nových uchazečů. Po úspěšném spuštění měnové unie v roce 1999 a předchozím vytvoření vnitřního trhu, bylo třeba pokračovat dále a zaměřit se na ekonomickou výkonnost a konkurenceschopnost EU. EU si totiž byla vědoma svých negativ – vysoká nezaměstnanost, zejména žen a starších občanů, nedostatečně rozvinutý sektor služeb, malé investice do výzkumu (zejména v porovnání se USA a Japonskem).⁵³ Ve světě probíhaly intenzivní globalizační procesy a svět zaznamenal boom informačních technologií. K odstranění nedostatků byla připravena komplexní strategie, Lisabonská strategie. Je to plán, který byl přijat počátkem roku 2000, jak vyplývá z jejího názvu v Lisabonu. Strategie si za cíl klade vytvořit z EU do roku 2010 „nejdynamičtější a nejkonkurenceschopnější ekonomiku světa založenou na znalostech, schopnou udržitelného hospodářského růstu, vytváření více kvalitních pracovních příležitostí a zachovávající sociální soudržnost“.⁵⁴

EU si stanovila tři hlavní úkoly zaměřené na ekonomiku (zvýšení konkurenceschopnosti, výzkum a technologický rozvoj, inovace a dokončení vnitřního

⁵² Nobelova cen za mír byla v roce 2012 udělena Evropské unii. [online] europa.eu [cit. 24. 3. 2013] Dostupné na http://europa.eu/about-eu/basic-information/eu-nobel/index_cs.htm

⁵³ Při hodnocení ekonomického výkonu se EU porovnává právě zejména s USA. Jaká je míra zaměstnanosti, počet odpracovaných hodin, produktivita práce atd. Nutno podotknout, že v dnešní době se USA potýká s problémy a stagnující ekonomikou jako EU. V době uvedení Lisabonské strategie byla však situace jiná a EU se snažila právě USA v určitých oblastech „vyrovnat“.

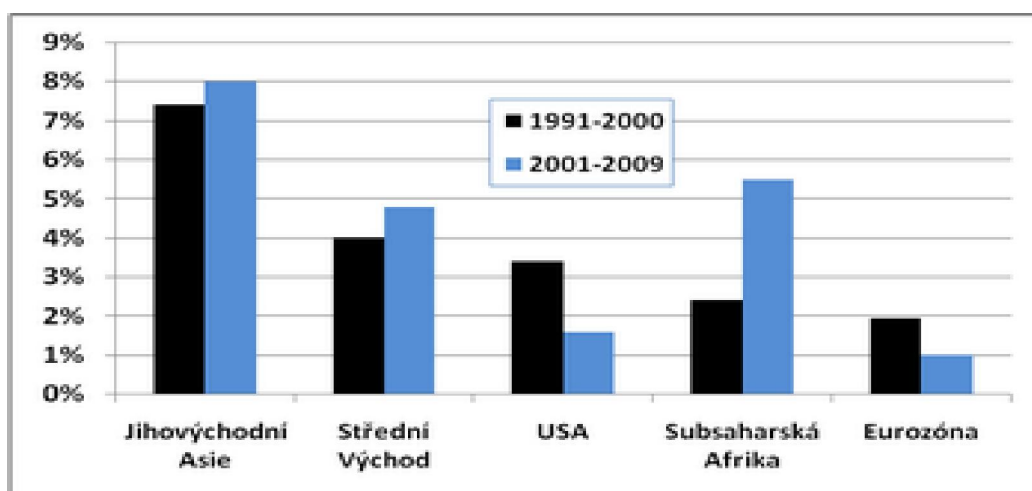
⁵⁴ Lisabonská strategie a národní programy reforem. [online] mfcr.cz [cit. 25. 3. 2013] Dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_narodni_program_reforem_cr.html

trhu), dále na modernizaci evropského sociálního modelu (investice do lidského kapitálu) a nakonec udržet zdravou ekonomickou perspektivu a příznivý růstový výhled ekonomiky (makroekonomická opatření). Navrhovaná opatření měli zajistit růst, který nebude ohrožován inflací. Ffirmám mělo být umožněno vytvářet nové pracovní příležitosti, a aby vytvářeli bohatství. Cílem byla sociálně soudržná společnost a udržitelný rozvoj.

V roce 2004 byla vypracována hodnotící zpráva o úspěšnosti Lisabonské strategie. Zpráva byla kritická. Stanovený cíl – zvýšení počtu pracovních míst do roku 2010 – je i přes pokrok v této oblasti nemožné splnit. Zpráva uvádí i možné příčiny tohoto neúspěchu, jako překážka jsou uvedeny zhoršující se světová ekonomika a to, že bylo v Lisabonské strategii vytyčeno příliš mnoho cílů a zejména, že řada členských států strategii podporovala pouze verbálně. Bylo tedy rozhodnuto, že Lisabonské strategie zaměří na ekonomický rozvoj EU, oproti tomu životní prostředí spolu se sociální oblastí nebudou nadále prioritou. Aby byly členské státy více zapojeny musely vlády předkládat Národní program pro růst a zaměstnanost.

Dnes již víme, že plán nevyšel. Ekonomický růst není zdaleka tak rychlý a nezaměstnanost je vyšší. Zejména v posledních letech. Oproti tomu ekonomiky Jihovýchodní Asie, Afriky i Blízkého východu naopak rostly, jak je vidět na následujícím grafu. I tak pomalý růst, ve srovnání s ostatními oblastmi, se ještě v předchozím desetiletí o 1% snížil. Tento, ne příliš pozitivní, trend pokračuje i v současnosti. Jelikož se celá Evropa potýká se zadlužením, jednotlivé země podnikají kroky zejména ke snižování deficitů a dluhů a opatření, která by přispěla k růstu HDP jednotlivých zemí, jsou neoprávněně na „druhé koleji“. Do budoucna je třeba se zamyslet, jak zkombinovat obě úsilí, nebo zdali by nebylo prospěšné se zaměřit více na růst HDP. Vývoj růstu HDP ve vybraných lokalitách reflektuje následující graf.

Graf 1: Růst HDP ve vybraných lokalitách v letech 1991-2009

Zdroj: Mezinárodní měnový fond

V lisabonské strategii byl stanoven požadovaný cíl, zvýšit míru zaměstnanosti na 70 %. Této míry EU jako celek za působení Lisabonské strategie nedosáhla, v prvních osmi letech docházelo k růstu zaměstnanosti, nejprve pomalu, v desetinách procenta, v roce 2008 se míra zaměstnanosti dostala na 65, 8 %. V následujících letech došlo, bohužel, k poklesu. Důvody jsou známé, na přelomu roku 2008 a 2009 svět zasáhla ekonomická krize. Vývoj míry zaměstnanosti v EU, ale i v jednotlivých zemích, můžeme vidět v následující tabulce.

Tabulka 4: Míra zaměstnanosti v letech 2000-2010 (The employment rate in 2000-2010)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	62.2	62.6	62.4	62.6	63.0	63.5	64.5	65.4	65.9	64.6	64.2
Euro area	61.4	62.1	62.3	62.6	63.1	63.7	64.7	65.6	66.0	64.7	64.2
Belgium	60.5	59.9	59.9	59.6	60.3	61.1	61.0	62.0	62.4	61.6	62.0
Bulgaria	50.4	49.7	50.6	52.5	54.2	55.8	58.6	61.7	64.0	62.6	59.7
Czech Republic	65.0	65.0	65.4	64.7	64.2	64.8	65.3	66.1	66.6	65.4	65.0
Denmark	76.3	76.2	75.9	75.1	75.7	75.9	77.4	77.1	77.9	75.7	73.4
Germany (1)	65.6	65.8	65.4	65.0	65.0	66.0	67.5	69.4	70.7	70.9	71.1
Estonia	60.4	61.0	62.0	62.9	63.0	64.4	68.1	69.4	69.8	63.5	61.0
Ireland	65.2	65.8	65.5	65.5	66.3	67.6	68.7	69.2	67.6	61.8	60.0
Greece	56.5	56.3	57.5	58.7	59.4	60.1	61.0	61.4	61.9	61.2	59.6
Spain (1)	56.3	57.8	58.5	59.8	61.1	63.3	64.8	65.6	64.3	59.8	58.6
France	62.1	62.8	63.0	64.0	63.8	63.7	63.7	64.3	64.9	64.1	64.0
Italy (2)	53.7	54.8	55.5	56.1	57.6	57.6	58.4	58.7	58.7	57.5	56.9
Cyprus	65.7	67.8	68.6	69.2	68.9	68.5	69.6	71.0	70.9	69.9	69.7
Latvia	57.5	58.6	60.4	61.8	62.3	63.3	66.3	68.3	68.6	60.9	59.3
Lithuania	59.1	57.5	59.9	61.1	61.2	62.6	63.6	64.9	64.3	60.1	57.8
Luxembourg	62.7	63.1	63.4	62.2	62.5	63.6	63.6	64.2	63.4	65.2	65.2
Hungary	56.3	56.2	56.2	57.0	56.8	56.9	57.3	57.3	56.7	55.4	55.4
Malta	54.2	54.3	54.4	54.2	54.0	53.9	53.6	54.6	55.3	54.9	56.0
Netherlands (3)	72.9	74.1	74.4	73.6	73.1	73.2	74.3	76.0	77.2	77.0	74.7
Austria (2)	68.5	68.5	68.7	68.9	67.8	68.6	70.2	71.4	72.1	71.6	71.7
Poland	55.0	53.4	51.5	51.2	51.7	52.8	54.5	57.0	59.2	59.3	59.3
Portugal	68.4	69.0	68.8	68.1	67.8	67.5	67.9	67.8	68.2	66.3	65.6
Romania (4)	63.0	62.4	57.6	57.6	57.7	57.6	58.8	58.8	59.0	58.6	58.8
Slovenia	62.8	63.8	63.4	62.6	65.3	66.0	66.6	67.8	68.6	67.5	66.2
Slovakia	56.8	56.8	56.8	57.7	57.0	57.7	59.4	60.7	62.3	60.2	58.8
Finland	67.2	68.1	68.1	67.7	67.6	68.4	69.3	70.3	71.1	68.7	68.1
Sweden (1)	73.0	74.0	73.6	72.9	72.1	72.5	73.1	74.2	74.3	72.2	72.7
United Kingdom	71.2	71.4	71.4	71.5	71.7	71.7	71.6	71.5	71.5	69.9	69.5
Iceland	:	:	:	83.3	82.3	83.8	84.6	85.1	83.6	78.3	78.2
Norway	77.5	77.2	76.8	75.5	75.1	74.8	75.4	76.8	78.0	76.4	75.3
Switzerland	78.3	79.1	78.9	77.9	77.4	77.2	77.9	78.6	79.5	79.0	78.6
Croatia	:	:	53.4	53.4	54.7	55.0	55.6	57.1	57.8	56.6	54.0
FYR of Macedonia	:	:	:	:	:	:	39.6	40.7	41.9	43.3	43.5
Turkey	:	:	:	:	:	:	44.6	44.6	44.9	44.3	46.3
Japan	68.9	68.8	68.2	68.4	68.7	69.3	70.0	70.7	70.7	70.0	70.1
United States	74.1	73.1	71.9	71.2	71.2	71.5	72.0	71.8	70.9	67.6	66.7

Zdroj: Eurostat (Ifsi_emps_a)

Jelikož platnost Lisabonské strategie vypršela roku 2010, byla vypracována nová strategie s názvem **Evropa 2020**. Jak vyplývá z názvu, byla vypracována na období od roku 2010 do roku 2020. Podtitul této strategie zní „Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění“. Cílem je tedy dosažení hospodářského růstu na principech znalostní ekonomiky, bude udržitelný a bude podporovat začleňování, a to jak sociální, tak územní.⁵⁵ Strategie vyzdvihuje pět hlavních cílů. EU chce dosáhnout 75 % zaměstnanosti mužů a žen. V oblasti vývoje a výzkumu zajistit investice v úhrnu 3 % HDP. Zlepšení

⁵⁵ Strategie Evropa 2020. [online] vlada.cz [cit. 23. 3. 2013] Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/strategie-evropa-2020-78695/>

životního prostředí tak, že se EU bude snažit snížit emise skleníkových plynů o 20 % oproti roku 1990 a dále bude usilovat o zvýšení využívání energie z obnovitelných zdrojů. Zlepšení úrovně vzdělání představuje čtvrtý cíl. A pátým cílem je snižování chudoby. Členské státy byly vyzvány, aby si na základě těchto cílů stanovily své národní cíle a politiky a nástroje nutné k naplnění těchto cílů.

Zda bude tato strategie úspěšnější, než ta předchozí se ukáže až v budoucnosti. Je však zřejmé, že na cestě k vytyčeným cílům je řada překážek a rizik. V posledních letech situaci komplikuje především probíhající krize a problémy některých států eurozóny. Plnění stanovených cílů je podmíněno rychlostí překonání krize a schopností obnovit dynamický ekonomický růst v EU. Nabízí se také otázka, zdali bude mít EU dostatek financí na podporu ekonomického růstu a dalších vytyčených cílů, jelikož nemalé prostředky jsou vynakládány v podobě finančních pomoci problémovým státům eurozóny. To, jak rychle bude krize překonána, nezávisí pouze na EU, ale i na situaci v dalších velkých ekonomikách ve světě.

1.7.2 Krize Eurozóny

Při popisování současného stavu eurozóny nelze nezmínit krizi, jež eurozónu a potažmo celou EU zasáhla v roce 2009. Světová ekonomická recese vyhrotila vážné vnitřní problémy eurozóny a odhalila její vnitřní nedostatky, způsobené přílišnou heterogenitou tohoto svazku odlišně se vyvíjejících ekonomik.⁵⁶ Krize, ač byla přijata řada opatření a provedeny tzv. záchranné kroky, stále nebyla zcela překonána a s jejími následky se EU musí stále vyrovnávat. Jedná se o obsáhlé téma, které však není předmětem mé diplomové práce a tak se o krizi zmíním především z hlediska přijatých opatření a změn, které mají, více či méně, vliv na proces přijetí eura v ČR.

V zakládajících smlouvách se v souvislosti s eurem pojednává o unii hospodářské a měnové. Ve skutečnosti došlo, ale jen k vytvoření měnové unie. Tvůrci měnové unie se domnívali, že po zavedení společné měny bude docházet ke konvergenci členských

⁵⁶ JANÁČKOVÁ S. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Praha: CEP, 2010. ISBN 978-80-86547-95-4. Str. 9.

ekonomik a v budoucnosti ke vzniku hospodářské unie.⁵⁷ Nastala ovšem opačná situace, stejná měnová politika nevyhovovala rozdílným členským státům.

Za příčiny krize je, mimo jiné, považováno vysoké veřejné zadlužení jednotlivých zemí eurozóny. Zadlužení bylo u některých zemí způsobeno nezodpovědnou fiskální politikou (především Řecko), ovšem do problémů se vlivem rozdílů ve výkonnosti a konkurenceschopnosti ekonomik a ve fázích hospodářského cyklu mezi jednotlivými státy eurozóny dostaly i řádně hospodařící státy, které byly nízkými úroky ECB nahnány do pasti realitního boomu (Irsko a Španělsko).⁵⁸ Koncem roku 2009 vyšly najevo problémy Řecka, které falšovalo statistiky o svém zadlužení. Následovalo jej Irsko a Portugalsko. Do podobně obtížné situace se zadlužením se dostalo i Španělsko, Itálie, Irsko a Portugalsko.⁵⁹ Zejména Řecku byly poskytnuty tzv. záchranné balíčky v miliardách eur k odvrácení hrozícího bankrotu.

Nedávno proběhla zpráva, že se do výrazných potíží dostala další země, Kypr. Je tak pátou zemí, která požádala o finanční pomoc. Provázanost kyperského bankovního systému s tím řeckým, mělo neblahý dopad na ekonomickou situaci země. Kypr také doplatil na udržování daňového ráje. Tento systém nyní sehnal a Kypr musí obtížně hledat čím ho nahradit. Vláda zvažovala, zda požádá o pomoc Evropský fond finanční stability, tedy EU, nebo zda osloví Rusko nebo Čínu.⁶⁰ Dle nejnovějších informací možnost půjčky od Ruska padla, ale probíhají jednání, jak se bude postupovat dále.⁶¹ Kypr se dohodl se zástupci EU na následujícím řešení: nepojištěné vklady nad 100 tisíc eur u kyperských bank budou jednorázově zdaněny, kolika procenty přesně není zatím známo. Také by měla

⁵⁷ Kořeny a průběh krize eurozóně. [online] euroskop.cz [cit. 3. 3. 2013] Dostupné na <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>

⁵⁸ Dluhová krize eurozóně. [online] cs.wikipedia.org [cit. 3. 3. 2013] Dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Dluhov%C3%A1_krize_v_euroz%C3%B3n%C4%9B

⁵⁹ Počátkem roku 2010 se začal používat akronym PIIGS (Portugal, Ireland, Italy, Greece, Spain), který označuje státy Evropské měnové unie, které se potýkaly s největšími problémy, jako jsou např. vysoké státní dluhy. Vzhledem k podobnosti s anglickým slovem znamenajícím „prase“, bylo toto pojmenování označeno za urážlivé a výše zmiňované země vyjádřily nesouhlas s jeho používáním.

⁶⁰ O půjčku mimo EU se Kypr zajímal proto, že podmínky pro úvěr od EU se jim zdály příliš přísné. Jednání s Ruskem ovšem selhalo a tak je Kypr s EU stejně nucen vyjednávat.

⁶¹ Rusové mají totiž na Kypru uloženo 20 miliard eur z celkových 68 miliard eur zde uložených.

být uzavřena banka Laiki, která je z více jak dvou třetin vlastněna státem. Pojištěné vklady budou přesunuty do Bank of Cyprus. Zástupci eurozóny v dohodě dále požadují, aby byl bankovní sektor na Kypru výrazně omezen do roku 2018. Kypru se, výměnou za přistoupení k plnění daných podmínek, otevřela cesta k finanční pomoci od EU ve výši deseti miliard eur. Kyperská vláda, a s ní i občané, nejsou s dohodou, kterou jim nabídla EU příliš spokojeni. Ministr financí Michalis Sarris řekl: „Není to vyhraná bitva, ale vyhnuli jsme se odchodu z eurozóny, který by měl katastrofální dopady“⁶². Jisté ale je, že půjčka od EU Kypr zachránila od reálně hrozícího bankrotu. Kypr, a spolu s ním i všichni, kdo mají v kyperských bankách uložen značný kapitál, přesto zůstávají v obavách, jak se situace bude dále vyvíjet.

Jisté je, že díky výše popsaným událostem panuje na investičních trzích neklid. Investoři se obracejí na mimoeurové trhy a čekají na další vývoj eurozóny. Výše uvedené události nahrávají dohadům o rozpadu eurozóny. Tato možnost byla již několikrát zmíněna, byly vypracovány i určité scénáře pro pád eura a jejich dopad na ČR.⁶³ Prozatím se ale tato možnost jeví spíše jako nereálná a EU podniká nezbytné kroky k udržení eurozóny. Více ke scénářům dalšího vývoje EU a eurozóny v kapitole 1.7.1.3.

Následující dvě tabulky poskytují přehled o stavu veřejných financí v zemích eurozóny v časovém období 2007-2010. Postupně od roku 2007 přestávaly jednotlivé země plnit závazná kritéria týkající se deficitu a státního dluhu.

⁶² Daňový ráj Kypr byl zachráněn, ale čeká ho osud Řecka. [online] novinky.cz 25. 3. 2013 [cit. 25. 3. 2013] Dostupné na <http://www.novinky.cz/ekonomika/297076-danovy-raj-kypr-byl-zachranen-ale-ceka-ho-osud-recka.html>

⁶³ Např. Studie IDEA, která byla provedena Janem Švejnařem a Vilémem Semerákem. Autoři předpokládají výrazný pokles HDP, nárůst nezaměstnanosti a s tím spojená snížená životní úroveň obyvatel ČR. Studie k dispozici na <http://idea.cerge-ei.cz>

Tabulka 5: Deficity v poměru k HDP v eurozóně v letech 2007-2010

2007		2008		2009		2010	
Belgie	-0,3 %	Belgie	-1,3 %	Belgie	-5,9 %	Belgie	-4,0 %
Estonsko	2,5 %	Estonsko	-2,8 %	Estonsko	-1,7 %	Estonsko	0,1 %
Finsko	5,2 %	Finsko	4,2 %	Finsko	-2,6 %	Finsko	-2,5 %
Francie	-2,7 %	Francie	-3,3 %	Francie	-7,5 %	Francie	-7,0 %
Irsko	0,1 %	Irsko	-7,3 %	Irsko	-14,3 %	Irsko	-32,4 %
Itálie	-1,5 %	Itálie	-2,7 %	Itálie	-5,4 %	Itálie	-4,6 %
Kypr	3,4 %	Kypr	0,9 %	Kypr	-6,0 %	Kypr	-5,4 %
Lucembur.	3,7 %	Lucembur.	3,0 %	Lucembur.	-0,9 %	Lucembur.	-1,7 %
Malta	-2,4 %	Malta	-4,5 %	Malta	-3,7 %	Malta	-3,6 %
Německo	0,3 %	Německo	0,1 %	Německo	-3,0 %	Německo	-3,3 %
Nizozemí	0,2 %	Nizozemí	0,6 %	Nizozemí	-5,5 %	Nizozemí	-5,4 %
Portugal.	-3,1 %	Portugal.	-3,5 %	Portugal.	-10,1 %	Portugal.	-9,1 %
Rakousko	-0,9 %	Rakousko	-0,9 %	Rakousko	-4,1 %	Rakousko	-4,6 %
Řecko	-6,4 %	Řecko	-9,8 %	Řecko	-15,4 %	Řecko	-10,5 %
Slovensko	-1,8 %	Slovensko	-2,1 %	Slovensko	-8,0 %	Slovensko	-7,9 %
Slovinsko	-0,1 %	Slovinsko	-1,8 %	Slovinsko	-6,0 %	Slovinsko	-5,6 %
Španělsko	1,9 %	Španělsko	-4,2 %	Španělsko	-11,1 %	Španělsko	-9,2 %

Zdroj: Eurostat (vlastní úprava)

Tabulka 6: Dluhy v poměru k HDP v eurozóně v letech 2007-2010

2007		2008		2009		2010	
Belgie	84,2 %	Belgie	89,6 %	Belgie	96,2 %	Belgie	96,8 %
Estonsko	3,7 %	Estonsko	4,6 %	Estonsko	7,2 %	Estonsko	6,6 %
Finsko	35,2 %	Finsko	34,1 %	Finsko	43,8 %	Finsko	48,4 %
Francie	63,9 %	Francie	67,7 %	Francie	78,3 %	Francie	81,7 %
Irsko	25,0 %	Irsko	44,4 %	Irsko	65,6 %	Irsko	96,2 %
Itálie	103,6 %	Itálie	106,3 %	Itálie	116,1 %	Itálie	119,0 %
Kypr	58,3 %	Kypr	48,3 %	Kypr	58,0 %	Kypr	60,8 %
Lucembur.	6,7 %	Lucembur.	13,6 %	Lucembur.	14,6 %	Lucembur.	18,4 %
Malta	62,0 %	Malta	61,5 %	Malta	67,6 %	Malta	68,0 %
Německo	64,9 %	Německo	66,3 %	Německo	73,5 %	Německo	83,2 %
Nizozemí	45,3 %	Nizozemí	58,2 %	Nizozemí	60,8 %	Nizozemí	62,7 %
Portugal.	68,3 %	Portugal.	71,6 %	Portugal.	83,0 %	Portugal.	93,0 %
Rakousko	60,7 %	Rakousko	63,8 %	Rakousko	69,6 %	Rakousko	72,3 %
Řecko	105,4 %	Řecko	110,7 %	Řecko	127,1 %	Řecko	142,8 %
Slovensko	29,6 %	Slovensko	27,8 %	Slovensko	35,4 %	Slovensko	41,0 %
Slovinsko	23,1 %	Slovinsko	21,9 %	Slovinsko	35,2 %	Slovinsko	38,0 %
Španělsko	36,1 %	Španělsko	39,8 %	Španělsko	53,3 %	Španělsko	60,1 %

Zdroj: Eurostat (vlastní úprava)

1.7.2.1 **Přijatá opatření**

9. května 2010 se státy eurozóny shodly na vytvoření **Evropského nástroje finanční stability** (EFSF - The European Financial Stability Facility, tzv. záchranný fond eurozóny). EFSF má přispět k zajištění finanční stability v EU poskytováním finanční pomoci členským státům eurozóny. EFSF byl vytvořen jako dočasný záchranný mechanismus.

O dva dny později byl zformován Evropský mechanismus finanční stabilizace (EFSM - European Financial Stabilisation Mechanism). EFSM opravňuje Evropskou komisi mobilizovat finanční prostředky formou emise dluhopisů, jež jsou kryty rozpočtem EU.⁶⁴

V říjnu 2010 padlo rozhodnutí o vytvoření stálého záchranného mechanismu, **Evropský mechanismus stability** (ESM). ESM (známý také jako euroval) bude moci poskytnout finanční pomoc (až ve výši 500 miliard eur) zemím platícím eurem, které upadnou do problémů. ESM vydává dluhové nástroje s cílem financovat úvěry a jiné formy finanční pomoci eurozóny.⁶⁵ ESM má své zastánce i kritiky. Jedni ho obhajují jako vyjádření solidarity mezi členskými státy, druzí v něm spatřují omezení ekonomické suverenity a další krok k fiskální unii, řízené společnými rozpočtovými pravidly.⁶⁶

Dále byl odsouhlasen členskými státy EU (s výjimkou Velké Británie, Švédska, Česka a Maďarska) **Pakt pro euro**. Výchozí myšlenka této mezivládní úmluvy je založena na závazku signatářů k provádění strukturálních reforem na podporu vyšší konkurenceschopnosti a fiskální disciplíny jako cesty k upevnění dlouhodobé stability eurozóny a dosažení vyšší míry ekonomické konvergence.⁶⁷

⁶⁴ Evropský stabilizační mechanismus. [online] euractiv.cz 5. 11. 2012 [cit. 6. 3. 2013] Dostupné na <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/evropsky-stabilizacni-mechanismus-010365>

⁶⁵ ESM. [online] esm.europa.eu [cit. 5. 3. 2013] Dostupné na <http://www.esm.europa.eu/>

⁶⁶ Poslanci posvětili vznik ESM - záchranného fondu eurozóně. [online] ceskatelevize.cz 5. 6. 2012 [cit. 1. 3. 2013] Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/179896-poslanci-posvetili-vznik-esm-zachranneho-fondu-eurozony/>

⁶⁷ Pakt pro euro. [online] zavedenieura.cz 3. 5. 2011 [cit. 2. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1659.html

V prosinci roku 2012 se ministři financí EU dohodli na **vzniku jednotného bankovního dohledu** (tzv. „supervizi“), který je základním kamenem bankovní unie, dohled by měl začít fungovat od března 2014.⁶⁸ Podstatou bankovní unie je dohled nad největšími bankami každé země, bankami, které dostaly státní pomoc a bankami, jejichž aktiva přesahují 30 miliard, případně, jejichž aktiva dosahují více než pětiny HDP země, kde má banka sídlo.⁶⁹ Za dohled bude zodpovídat ECB. Bankovní unie zavazuje členy eurozóny, ostatní země EU se mohou k bankovní unii připojit. Tuto možnost odmítly Česká republika, Švédsko a Velká Británie.

V reakci na krizi byl v roce 2011 vytvořen nový systém dozoru nad finančním sektorem. Na základě tzv. Larosièrovy zprávy (Jacques de Larosière, bývalý guvernér francouzské centrální banky) vznikly čtyři nové instituce. Jedná se o **Evropský výbor pro systémová rizika, Evropský orgán pro pojišťovnictví, Evropský orgán pro bankovníctví a zaměstnanecké penzijní pojištění a Evropský orgán pro cenné papíry a trhy**.

1.7.2.2 Scénáře vývoje EU a eurozóny

Lze konstatovat, že problémy v eurozóně nebyly ještě překonány a dluhová krize už není problémem jen Řecka, Portugalska či Španělska, ale i dalších států. Zadlužení všech 27 států EU v roce 2011 dosáhlo 82,5% HDP. EU je nucena podnikat „záchranné kroky“, pravidla jsou měněna za pochodu se snahou zlepšit fungování EU za nových podmínek a skutečností. V souvislosti s výše popsány událostmi v EU, se nabízejí otázky na budoucnost eurozóny a celé EU. Byly popsány možné scénáře dalšího vývoje EU. Patří mezi ně scénář, který počítá se úspěšným překonáním krize a dalším rozšiřováním eurozóny. V médiích probíhají zprávy o rozpadu celé eurozóny, nebo spíše o vystoupení „problémových“ členů a tedy změně v uspořádání a fungování měnové unie. Ovšem

⁶⁸ EU se po maratonském jednání shodla na bankovním dohledu. [online] financninoviny.cz 13. 12. 2012 [cit. 6. 3. 2013] Dostupné na <http://www.financninoviny.cz/zpravy/eu-se-po-maratonskem-jednani-shodla-na-bankovnim-dohledu/877672>

⁶⁹ Přehledně o bankovní unii: Co prosadilo Česko a jak bude EU dohlížet na banky? [online] byznys.ihned.cz 13. 12. 2012 [cit. 4. 3. 2013] Dostupné na <http://byznys.ihned.cz/c1-58960940-prehledne-o-bankovni-unii-co-prosadilo-cesko-a-jak-bude-eu-dohlizet-na-banky> [cit. 4. 3. 2013]

vystoupení jedné země by mohlo mít negativní dopady na celou eurozónu a náklady by nejspíše převážily možné přínosy. Opět by musely být vynaloženy náklady na zavedení původní měny, předpokládá se, že by došlo k růstu inflace, znehodnocení úspor atd. Proto se velké ekonomiky, především Německo a Francie, snaží tomuto scénáři předejít a pro záchranu eurozóny v nezměněné podobě podnikají řadu záchranných kroků. Po překonání krize by mohlo dojít k dalšímu rozšiřování eurozóny a v budoucnu případně krok k dalšímu stupni integrace, a to k politické unii. Z EU by se tak mohly stát Evropské státy evropské.

Druhým scénářem je možnost rozpadu současné eurozóny a vytvoření nové měnové unie, tzv. „markozóny“. Z názvu vyplývá, která země by v případě tohoto scénáře hrála hlavní roli. Německo je pro řadu malých otevřených ekonomik v EU hlavním obchodním partnerem – tedy i pro ČR. Vývoj dalšího fungování eurozóny podle tohoto scénáře je následující: Německo by přestalo tolerovat nepříznivý vývoj stále více zadlužených zemí (Španělsko, Portugalsko, Řecko, Itálie a Irsko)⁷⁰. Rozhodne se tedy pro návrat k původní měně, což by byl pouze přechod pro vytvoření nové měnové unie. Tato „nástupkyně“ eurozóny by byla nejspíše tvořena zeměmi, které mají vysoký podíl vzájemné obchodní výměny s Německem.⁷¹ V úvahu přichází země Beneluxu, Rakousku a severské státy. Z nově přichozích států do EU pak ČR, Slovensko Polsko a Maďarsko. Důležitou otázkou zůstává, jakou roli by hrála Francie. Pokud by se odmítla zapojit, náhradním plánem by mohlo být vytvoření tzv. tvrdého jádra eurozóny. Došlo by tak k oficiálnímu vytvoření dvou a vícerychlostní Evropy. Proč oficiálnímu? Familiárně řečeno je veřejným tajemstvím, že EU je dělena na tvrdé a měkké jádro, nebo na střed a periferie či výkonný sever a dohánějící jih. Variantou může také být dočasný odchod slabých států. Po překonání problémů by jim bylo umožněno opět vstoupit. Náklady a složitost tohoto kroku by, ale byly nejspíše vyšší než přínosy.

Rozpad eurozóny jako celku a návrat k původním měnám je nabízen jako třetí scénář možného vývoje. Pokud by problémy a negativní vývoj eurozóny stále pokračovaly, členské státy by mohly dojít k dohodě, že tento stav je neudržitelný a navrátily by se

⁷⁰ Vzhledem k nejnovějším událostem i Kypr, který se v současnosti potýká s podobnými problémy jako výše uvedené země. Viz předchozí kapitola o krizi eurozóny.

⁷¹ L. Lacina, J. Ostřížek. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0. Str. 426

k národním měnám. Je těžké předpovědět, jak by rozpad probíhal. Muselo by dojít k rychlému nahrazení eura, přičemž proces přijetí eura a tvoření eurozóny byl připravován řadu let. Na přechod k národním měnám by měly státy pouze minimální přípravy, což by mohlo způsobit nemalé komplikace. Tento scénář se v současnosti jeví jako nejnepravděpodobnější, ovšem tato situace se může kdykoliv změnit.

Scénářů, které popisují další vývoj EU, je celá řada. Mimo výše zmíněných se objevují i názory že, po roce 2013 by se mělo přistoupit k řízenému bankrotu nejvíce zadlužených zemí. Tento krok není až tak nepravděpodobný, ovšem zasaženy by byly nejen dotyčné země, ale velkou měrou by byly zasaženy i státy jako Francie a Německo, které zadluženým zemím poskytly půjčky a nakoupily dluhopisy.

Který scénář budoucího vývoje je nejpravděpodobnější a nejlepší se samozřejmě ukáže až časem. Je ale jisté, že v budoucnu bude třeba odpovědět na ožehavé otázky, jako např. dokdy budou občané Německa ochotni platit dluhy jiných členů eurozóny a kde leží hranice solidarity? Jaké náklady jsou země ochotny zaplatit za výhody spojené s fungováním vnitřního trhu? Může proces evropské integrace pokračovat bez dohody na vytvoření fiskálního rozpočtu?⁷²

Je neoddiskutovatelné, že nastalá situace se dotýká i ČR. Pro nás to znamená, že došlo k řadě změn, které ukazují, že tato měnová unie není tou, do které jsme se v roce 2004 zavázali vstoupit. Této problematice se budu podrobněji věnovat v kapitole 3.

⁷² L. Lacina, J. Ostřížek. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0. Str. 432

2 POSTUP MĚNOVÉ INTEGRACE V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika se 1. května 2004 se vstupem do Evropské unie zavázala k přijetí společné měny – eura. Pro zavedení eura je třeba nejprve splnit ekonomické a právní podmínky, tzv. maastrichtská kritéria. Teoreticky o kritériích pojednává kapitola 1.4 mé diplomové práce. V této kapitole se jimi budu zabývat z praktického hlediska, tedy jak je na tom ČR s jejich plněním, do jaké míry je těchto podmínek schopna dostat.

2.1 Plnění maastrichtských kritérií

Každý rok je vypracován dokument Ministerstvem financí ČR a Českou národní bankou, který zhodnocuje plnění konvergenčních kritérií, stav připravenosti ČR pro vstup do kurzového mechanismu ERM II a podle výsledků doporučí přijetí nebo nepřijetí společné měny. Tento dokument je předkládán vládě ke schválení, poslední vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou je z prosince 2012.

2.1.1 Kritérium cenové stability

Toto kritérium, které si klade za cíl dlouhodobou a udržitelnou cenovou hladinu a průměrnou míru inflace, v současné době ČR neplní. Mezi roky 2009 a 2011 byla ČR schopna toto kritérium plnit. V druhé polovině roku 2012 byla už ale situace jiná. Růst cen, ke kterému do té doby docházelo pozvolně, zrychlil. Důvodem je řada administrativních opatření (např. zvýšení snížené sazby DPH v 2012, počátkem roku 2013 došlo k jejímu dalšímu navýšení).⁷³ Došlo k nárůstu cen potravin i pohonných hmot. Inflační cíl ČNB je od počátku roku 2010 (pro národní index spotřebitelských cen) stanoven na 2 %, přičemž ČNB usiluje o to, aby skutečná hodnota inflace nebyla vyšší nebo nižší než cíl o více než jeden procentní bod.⁷⁴ Předpokládá se, že v letech 2013-2015 by ČR toto kritérium mohla

⁷³ Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 17. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2012_pdf.pdf

⁷⁴ Tamtéž

plnit, ovšem záleží na dalších administrativních opatřeních či neplánovaném zvyšování nepřímých daní.

2.1.2 Kritérium stavu veřejných financí

ČR má potíže i s plněním tohoto kritéria, které určuje výši deficitu veřejných rozpočtů a celkového vládního dluhu. Respektive jen s jednou částí tohoto kritéria, protože kritérium stavu veřejných financí zahrnuje požadavek na výši veřejného dluhu a výši vládního deficitu, a právě to ČR neplní.

V roce 2009 tak byl zahájen již podruhé proces při nadměrném schodku.⁷⁵ Deficit veřejných rozpočtů je pro rok 2012 předpokládán ve výši 5,0 % HDP. V roce 2009 došlo k významnému navýšení salda sektoru vládních institucí z důvodu zpomalení ekonomického růstu a následné recese. Záměrem současné fiskální strategie vlády je dosažení deficitu sektoru vládních institucí pod úroveň maastrichtského kritéria již v roce 2013. Od roku 2010 došlo k řadě konsolidačních opatření – např. zvýšila se DPH, byly zdaněny darované emisní povolenky a příjmy z loterií, byly sníženy mzdové výdaje ve vládních institucích a byla taktéž omezena státní sociální podpora a příspěvky na stavební spoření. Na druhé straně ale výrazným výdajem bylo rozhodnutí o majetkovém vyrovnání s církvemi. Otázkou je, zda záměry na snížení deficitu veřejných rozpočtů výrazně nenaruší probíhající dluhová krize eurozóně a její následné dopady na ČR.

Kritérium podílu vládního dluhu na HDP je ČR dlouhodobě plněno, i přestože od roku se hodnota dluhu značně zvýšila. Nárůst dluhu se předpokládá i v nadcházejících letech, ale díky nízké výchozí hodnotě by ani tak ČR neměla mít problém tu část plnit. Riziko ale představuje stárnutí obyvatelstva a očekávané pokračování tohoto trendu. Také záleží, jak dopadnou plánované reformy v oblasti důchodového a zdravotního systému. Projednává se zákon a rozpočtové odpovědnosti, který upravuje fungování fiskální a rozpočtové politiky tak, aby se předešlo nadměrnému zadlužování.

⁷⁵ Na základě překročení referenční hranice pro vládní deficit v roce 2009 byla s ČR zahájena Procedura při nadměrném schodku (EDP). ČR bylo doporučeno odstranit nadměrný schodek do roku 2013. Stejná procedura byla s ČR vedena již za období 2004-2008.

Tabulka 7: Saldo deficitu sektoru vládních institucí v posledních 4 letech a jeho predikce vývoje v dalších 3 letech⁷⁶ (v % HDP)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
hodnota kritéria	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0
Česká republika	- 5,8	- 4,8	- 3,3	- 5,0	- 2,9	- 2,7	- 2,4

Zdroj: Vyhodnocení maastrichtských kritérií

Tabulka 8: Dluh sektoru vládních institucí v posledních 4 letech a jeho predikce vývoje v dalších 3 letech⁷⁷ (v % HDP)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
hodnota kritéria	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Česká republika	34,2	37,8	40,8	45,5	47,6	48,6	49,2

Zdroj: Vyhodnocení maastrichtských kritérií

2.1.3 Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb

V současnosti plnění tohoto kritéria nepředstavuje pro ČR problém. Stejně tomu tak bylo i v minulosti a takový vývoj se dá očekávat i v příštích letech, přestože situace na finančních trzích je těžko předvídatelná. Dodržování tohoto kritéria napomáhá i fakt, že o české státní dluhopisy je zájem a to přispívá ke stabilitě jich výnosů. Během dluhové krize se dlouhodobé úrokové sazby také výrazně nezvýšily, je ovšem důležité do budoucna zachovat důvěru finančních trhů ve střednědobou konsolidaci a dlouhodobou udržitelnost českých veřejných financí.⁷⁸

⁷⁶ Podle Fiskálního výhledu ČR.

⁷⁷ Podle Fiskálního výhledu ČR.

⁷⁸ Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 15. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2012_pdf.pdf

Tabulka 9: Dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací*	3,9 %	4,0 %	3,3 %	2,1 %	2,5 %	4,2 %	3,3 %
hodnota kritéria	60,0 %	60,0 %	60,0 %	60,0 %	60,0 %	60,0 %	60,0 %
Česká republika	34,2 %	37,8 %	40,8 %	45,5 %	47,6 %	48,6 %	49,2 %

* tři země s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií

2.1.4 Kritérium účasti v Evropském mechanismu směnných kurzů II

Posledním kritériem ke splnění je účast minimálně dva roky v Evropském mechanismu směnných kurzů II (ERM II). Jak je známo, ČR se v současné době ERM II neúčastní. Nemá tedy ani stanovenou centrální paritu k euru, a tak není možné sledovat fluktuaace měnového kurzu a zhodnotit plnění tohoto kritéria.

Jak je vidět na níže uvedeném grafu, kurz koruny vůči euru se za poslední dva roky pohyboval v relativně úzkém pásmu, což je dobrý impuls pro plnění kritéria stability měnového kurzu, ovšem předchozí roky tak stabilní nebyly, na grafu jsou vidět znatelné výkyvy. Velký propad na přelomu roku 2008 a 2009 je přisuzován vypuknutí světové krize a tak období posilování koruny nahradilo významné oslabení. Po určité stabilizace v průběhu roku 2011 se opět projevila zvýšená volatilita kurzu, a to kvůli problémům, které nastaly v eurozóně. V budoucnosti bude důležité správně načasovat vstup do ERM II. Tento vstup by se měl odehrát v podmínkách stabilní situace v tuzemské ekonomice, na světových finančních trzích i z hlediska investičních nálad vůči ČR i celému našemu regionu.⁷⁹ Délka v ERM II je minimálně dva roky, ČNB a vláda ČR se shodly na setrvání pouze po dobu minimálně nutnou.

⁷⁹ Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 15. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2012_pdf.pdf

Graf 2: Nominální měnový kurz CZK/EUR

Zdroj: Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií

Následující tabulka obsahuje přehledné shrnutí stavu plnění maastrichtských kritérií ČR.

Tabulka 10: Stav plnění maastrichtských kritérií ČR za rok 2012

kritérium		požadovaná hodnota	skutečnost (2012)
veřejné finance	Vládní deficit nesmí přesáhnout hodnotu 3 % HDP.	3 %	5 %
	Veřejný dluh nesmí přesáhnout úroveň 60 % HDP.	60 %	45,5 %
cenová stabilita	Roční průměrná inflace nejvýše 1,5 procentního bodu nad referenční hodnotou, která je průměrem inflací v třech zemích EU s nejlepší cenovou stabilitou.	2,7 %	3,5 %
stabilita dlouhodobých úrokových sazeb	Výnos desetiletých vládních dluhopisů nejvýše 2 procentní body nad průměrem výnosů ve třech zemích EU s nejlepší cenovou stabilitou.	3,8 %	3,4 %
stabilita směnného kurzu	Minimálně dvouletý pobyt v ERM II bez vnitřního pnutí.	Česká koruna není v současné době členem ERM II.	

Zdroj: Konvergenční program ČR (vlastní úprava)

2.2 Kritika maastrichtských kritérií

V souvislosti s nahrazením české koruny společnou měnou euro se diskutuje stále stejná otázka, jak je na tom ČR s plněním maastrichtských kritérií a kdy budeme schopni je všechna plnit a otevřít si tak cestu do měnové unie. Jenže je to opravdu jediná otázka, kterou bychom si měli pokládat? Kritéria jsou nastavena tak, aby se nově přistupující členské země začlenily do eurozóny bez ohrožení hospodářské stability tohoto celku. Maastrichtská konvergenční kritéria byla, jak napovídá jejich název, začleněna v Maastrichtské smlouvě, dále jsou konkretizována v Protokolu, který je ke smlouvě přiložen. Od jejich definování tak uběhlo více než 20 let. Za tu dobu se si celá EU, včetně eurozóny, prošla určitým vývojem, v posledních letech byla nucena reagovat na nepředvídané skutečnosti v podobě krize. Proto se nabízí otázka, zda by se v nových podmínkách neměli „revitalizovat“ i konvergenční kritéria.

Mezi sporné body kritérií můžeme zařadit fakt, že hodnota pro inflaci je stanovena z inflací v EU a nikoli pouze z eurozóny. Tlak na nízkou inflaci může poškodit reálnou konvergenci dohánějících ekonomik. Taktéž s rozvolněním Paktu stability a růstu, ke kterému došlo v roce 2005, vyvstala otázka, zdali kritérium o rozpočtovém deficitu neztratilo svůj význam. Fiskální kritéria lze vymáhat po kandidátských zemích, pokud je neplní, budou potrestáni tím, že jim nebude umožněn vstup do měnové unie. Sporným bodem je ale vymahatelnost dodržování Paktu stability a růstu u těch, co již v měnové unii jsou. Po revizi v roce 2005 se udělení sankcí oddálilo a nedodržování pravidel bylo „omluveno“ relevantními faktory.

Zkrátka co se týče maastrichtských kritérií, mají členské země, které usilují o vstup do měnové unie, poměrně přímočaře určeno přizpůsobit své hospodářské plány stanoveným kritériím. Po vstupu nových členů do EU v roce 2004 byly vedeny debaty, zdali by kritéria neměla být spíše uzpůsobena hospodářské situaci těchto zemí. I když je tento argument v celku logický, naráží na právní zakotvení kritérií. Do rizik spojených s novými vyjednáváními ohledně uzavřené smlouvy se nikomu pouštět nechce⁸⁰.

⁸⁰ Výsledek možných jednání je nejasný, dá se předpokládat, že nové země by požadovaly změkčení inflačního kritéria, očekává se ale, že pro Německo by tato jednání byla nepřipustná.

Na základě výše uvedených argumentů se objevují názory na důležitost stanovení si, vedle maastrichtských kritérií, vlastních měřítek pro posouzení vhodného načasování vstupu do eurozóny. V ČR je hlavním „propagátorem“ nastavení si vlastních kritérií je Václav Klaus, který dokonce sestavil český protiklad maastrichtským kritériím, nebo spíše je doplnil o kritéria „českolipská“. Ta by měla posoudit, ne zdali je ČR připravena na vstup do eurozóny, ale zdali pro nás vstup bude výhodný.

2.2.1 Klausova „českolipská“ kritéria

Jak již bylo řečeno, podle Václava Klause je přijetí eura zjednodušováno pouze na otázku, zda jsme schopni plnit maastrichtská kritéria, ale kandidátské země by mělo spíše zajímat, zda je vstup do měnové unie a přijetí společné měny výhodné pro ně. Podle něj jsou maastrichtská kritéria klíčová spíše pro stávající členy eurozóny. Václav Klaus se odkazuje na Gordona Browna, který definoval vlastní kritéria, a na jejich základě se Velká Británie rozhodla k měnové unii nepřistoupit.

První otázkou, jež si Klaus klade, je úspěch společné měny, její přínos a výsledky. Zda je členským zemím ekonomicky prospěšná. Tuto otázku Klaus podkládá faktem, že euro je již několik let v oběhu a tudíž lze porovnávat a hodnotit situaci členských zemí měnové unie a těch, které ještě euro nepřijaly. Klaus na tyto otázky odpovídá negativně.

Druhá otázka se zabývá sblížením české ekonomiky s ekonomikou eurozóny. Je naše ekonomika dostatečně podobná ekonomikám členů eurozóny? Jaký bude vliv rozdílů v ekonomické úrovni, mzdové hladině, produktivitě práce, cenové hladině a struktuře. Klaus se obává rychlého přijetí měny a nevýhodného zafixování kurzu koruny.

V poslední řadě je podle Klause důležité ptát se, zda souhlasíme se směrem EU, s prohlubujícími se integračními procesy. Klaus se domnívá, že jedině po zodpovězení těchto všech otázek, může ČR rozhodovat o jejím dalším kroku v měnové integraci.

Václav Klaus je znám jako odpůrce a kritik EU a evropské měnové unie. Vnímá je především jako politické projekty. Avšak nelze mu odepřít, že se na téma přijetí společné měny snaží dívat i z jiné strany. Ač Klaus svá kritéria představil již v roce 2005, zejména,

nyňí, v situaci, kdy se nastavená pravidla přestala respektovat a ukázala se jako nedostatečná, se nastavení vlastních pravidel, vedle těch oficiálních, nezdá být od věci.

Na druhou stranu, maastrichtským kritériím nelze upřít „dobrý záměr“ – každá země by se, zejména pro vlastní dobro, měla snažit o dobrý stav veřejných financí, příliš se nezadlužovat snažit se udržovat nízkou inflaci, slouží tedy legitimnímu cíli.

2.3 Národní plán zavedení eura v České republice

Národní plán je dokument, který popisuje jednotlivé kroky a změny nezbytně nutné k zavedení eura v ČR. Taktéž stanovuje, jakým způsobem budou změny provedeny. Plán je sestaven ze tří částí. První část poskytuje základní informace, popisuje taktéž základní principy, které musejí být po zavedení nové měny, eura, respektovány. Prvním principem je princip právní jistoty, který zajišťuje platnost všech dříve uzavřených smluv v českých korunách. Princip ochrany spotřebitele by měl zajistit, aby po přijetí nové měny nedošlo k neopodstatněnému zvyšování cen. Kontrola bude zajištěna duálním označováním. Spotřebitelům tak bude umožněno si lépe zvyknout na novou měnu. Princip minimalizace nákladů znamená, že při přechod na novou měnu musí být brán ohled na výdaje soukromých i státních orgánů. Druhá část s názvem „Konkretizace úkolů v jednotlivých segmentech“ obsahuje detailní popis doporučení a opatření v jednotlivých oblastech, jak je zpracovaly pracovní skupiny Národní koordinační skupiny pro zavedení eura. Slovník základních pojmů, které souvisejí s přijetím eura, tvoří část třetí.

Národní plán zavedení eura v ČR je průběžně aktualizován. Aktualizace mají formu zpráv o plnění Národního plánu. Jedná se o vládní materiály, které člení úkoly nezbytné k zavedení společné měny na úkoly provedené a na úkoly ke zpracování. Poslední zpráva je z roku 2011. V období od ledna do prosince 2011 se činnost NKS zaměřila na plnění úkolů stanovených Národním plánem zavedení eura v ČR, a to v rámci přijatých opatření na personální i obsahovou redukci prováděných aktivit.⁸¹ Činnost NKS byla redukována na metodické konzultace.

⁸¹ Zpráva o činnosti Národní koordinační skupiny pro zavedení eura v České republice za období leden – prosinec 2011. [online] zavedenieura.cz [cit. 19. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Zprava_o_cinnosti_NKS_2011_pdf.pdf

2.3.1 Příprava právního prostředí na zavedení eura v ČR

Před zavedením eura je také důležité, vedle ekonomické připravenosti, připravit legislativní, technicko-organizační a institucionální prostředí. Při zavedení společné měny, je nezbytné upravit a sladit český právní řád. Může dojít k jednorázové změně právního řádu nebo ke změně právního řádu postupně. Vláda schválila metodu postupné změny právního řádu.

Národní plán dále předpokládá vypracování tzv. Obecného zákona o zavedení eura (dále také Obecný zákon). Tento zákon navazuje na základní nařízení Evropského společenství o zavedení eura a je hlavním právním předpisem, který vytváří v rámci ČR předpoklady pro zajištění přechodu na jednotnou evropskou měnu.⁸² Obsahuje časový plán dalšího postupu a vymezuje dobu, ve které by mělo dojít k požadovaným změnám. Nabytí platnosti Obecného zákona se předpokládá v době 18-24 měsíců před dnem zavedení eura a nabytí účinnosti Obecného zákona dnem zavedení eura.⁸³

Institucionální zajištění je uvedeno již v úvodu mé práce, pro zopakování, jedná se o Národní koordinační skupinu pro zavedení eura v ČR (NKS), národního koordinátora a sedm pracovních skupin, které jsou podřízené NKS.

⁸² Legislativa ČR k problematice zavedení eura. [online] zavedenieura.cz [cit. 15. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_legislativa_cr.html

⁸³ Obecný zákon o zavedení eura v České republice – základní principy. [online] zavedenieura.cz [cit. 19. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Obecny_zakon_o_zavedeni_eura_v_CR_zakladni_principy_pdf.pdf

2.4 Konvergenční program

Poslední konvergenční program ČR byl vypracován na období 2011–2015. Jeho cílem je koordinovat národní fiskální politiky již ve fázi přípravy návrhů veřejných rozpočtů a jejich střednědobých výhledů. Součástí je nově šest právních norem, tzv. šestibalíček. Tyto normy byly odsouhlaseny jako reakce na problémy eurozóny. Mají za úkol posílit rozpočtovou kázeň a cílem je posílit evropskou ekonomiku proti výskytu makroekonomických nerovnováh. Balíček obsahuje také Směrnici Rady, která stanovuje minimální požadavky týkajících se národních rozpočtových rámců. Snahou je zajištění větší transparentnosti veřejných financí a zajištění soudržnosti mezi fiskálními politikami členských zemí EU.

V aktualizovaném Konvergenčním programu reflektuje ambiciózní snahu vlády o řadu reforem. Jedná se o reformu veřejných financí. Ta má za cíl odstranit strukturální schodek a vyrovnat rozpočet vládních institucí do roku 2016.⁸⁴ Mezi další priority patří zvýšení transparentnosti veřejných financí a omezení korupce a v neposlední řadě reforma fiskálních institucí.

Konvergenční program ČR je rozčleněn na sedm kapitol. První kapitola uvádí záměry a cíle hospodářské politiky ČR. Druhá kapitola pojednává o makroekonomickém scénáři – o situaci světové ekonomiky, aktuálním scénáři vývoje a o dopadech změn na ČR. Jsou zde popsána rizika spojená s děním v eurozóně. Obavy plynou zejména z přenesení negativních externích šoků do české ekonomiky. Třetí kapitola se zabývá fiskální situací. Jaká je současná situace veřejného dluhu a deficitu a taktéž předpovídá i budoucí vývoj. Čtvrtá kapitola se zabývá komparací s předchozím konvergenčním programem. Součástí je také analýza citlivosti, která má ukázat, jaká by byla reakce vývoje české ekonomiky v případě neočekávaných jevů. Udržitelnost veřejných financí je předmětem páté kapitoly. Důraz je kladen na fiskální dopady stárnutí populace. Představeny jsou vládní strategie – reformy např. v oblasti důchodového zabezpečení. V předposlední kapitole Konvergenčního programu je popsána kvalita veřejných financí. Na závěr jsou představeny reformy fiskálního rámce a změny v institucionálním prostředí.

⁸⁴ Konvergenční program České republiky. [online] mfcz.cz 26. 4. 2012 [cit. 19. 3. 2013] Dostupné na http://www.mfcz.cz/cps/rde/xchg/mfcz/xsl/konvergen_programy.html

3 EURO V ČESKÉ REPUBLICE ANO ČI NE?

ČR se při vstupu do EU stala automaticky členem evropské měnové unie, byla jí však udělena dočasná výjimka (jako dalším devíti přistoupiším zemím v roce 2004). ČR tedy není členem eurozóny, ale je povinna podnikat kroky k tomu, aby byla na vstup do eurozóny co nejdříve připravena. Ovšem stanovení konkrétního termínu v kompetenci členského státu a závisí na míře jeho připravenosti. Tu lze posuzovat jednak z hlediska hospodářské sladěnosti a strukturální podobnosti české ekonomiky a ekonomiky eurozóny, jednak z hlediska schopnosti ekonomiky tlumit asymetrické šoky a pružně se jim přizpůsobovat, např. prostřednictvím efektivní fiskální politiky, pružného trhu práce či zdravého finančního sektoru.⁸⁵

Otázkou tedy není, zda vstoupit, ale kdy. Kdy bude ČR schopna plnit konvergenční kritéria? Kdy dojde k dostatečnému sladění české ekonomiky s ekonomikou eurozóny? Nebo bychom se měli spíše ptát, kdy to bude výhodné pro ČR? Tato otázka se v nastalé situaci jeví jako velice naléhavá. Při vstupu do EU byla pravidla jasně stanovena, avšak již předtím a zejména potom, docházelo k nedodržování některých pravidel. ČR je významně propojena s členskými státy eurozóny a společnou měnou. Euro je druhou nejpoužívanější měnou v ČR, zahraniční obchod ČR směřuje cca 70 % do EU a příliv PZI ze zemí EU dosahuje asi 80 %.

3.1 Teorie optimálních měnových oblastí

V předchozí kapitole byla popsána maastrichtská kritéria, které jsou jinak nazývána kritéria nominální, a to z toho důvodu, že pozornost je primárně zaměřena na chování vybraných nominálních veličin: inflace, dlouhodobých úrokových sazeb a měnového kurzu, v běžných cenách měřeného vládního dluhu a vládního deficitu.⁸⁶ Z četných debat vznikly tyto požadavky, které jsou ukazatelem makroekonomické stability a celkového stavu států, které se ucházejí o členství v měnové unii. V poslední době se však objevují

⁸⁵ Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 11. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2012_pdf.pdf

⁸⁶ O. Dědek. *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-74000-76-8. Str. 186

otázky, zdali jsou nominální kritéria stále dostatečnými zárukami pro posouzení „vhodnosti“ žadatelů pro vstup do eurozóny. Ač není reálná konvergence nutným předpokladem pro přijetí za člena eurozóny, je jí i tak přikládán nemalý význam. Reálná konvergence znamená zjednodušeně dohánění vyspělých ekonomik těmi méně rozvinutými. Existuje více ukazatelů, kterými se reálná konvergence měří. Setkat se můžeme s názory, že měnovou unií by měly zakládat pouze země s obdobnými mírami zaměstnanosti, nebo se srovnatelnou výší HDP na hlavu, nebo jen země, které disponují dostatečně pružnými a mobilními trhy. I když byla zformulována tzv. teorie optimálních měnových oblastí (optimum currency areas, OCA), při přípravě Maastrichtské smlouvy nic takového nebylo bráno v potaz.

Teorie optimálních měnových oblastí studuje podmínky, jejichž splnění umožňuje skupině dvou či více zemí vzdát se národních měn a ustavit měnovou unií.⁸⁷ Tato teorie je poměrně známá a rozšířená, můžeme se s ní setkat zejména při diskusích o výhodách a nevýhodách, či přínosech a nákladech eurozóny, v současnosti nejznámější měnové unie. Většinou je používána jako argument odpůrců společné měny, s tím, že eurozóna nesplňuje parametry optimální měnové oblasti a že motivací k vytvoření měnové integrace jsou pouze politické důvody. Teorie optimálních měnových oblastí obsahuje řadu testů, pomocí kterých je vyhodnocována připravenost zemí na vytvoření měnové unie. Mezi nejznámější patří trojice testů.

Pro zakladatele teorie OCA a nositele Nobelovy ceny za ekonomii Roberta Mundella je pro optimalitu měnové oblasti důležitá příhraniční mobilita pracovní síly.⁸⁸ Tato teorie představuje možnost vyrovnání negativního asymetrického šoku, který se v měnové unií nedá vyrovnat devalvací, pomocí pružné pracovní síly, která se z postižené země přesune do nepostižených částí měnové unie. Mundell k faktoru mobility pracovní síly přidal ještě mobilitu kapitálu. Vyjadřuje myšlenku, že postižená země si může vypůjčit finanční prostředky od nepostižených členů měnové unie a dojde tak k rozptýlení věřitelů po celém území unie. Pokud přeneseme Mundellův test do současné eurozóny, vidíme, že i přes značný potenciál nedochází, bohužel, k objemově velké mobilitě pracovních sil. Roli

⁸⁷ O. Dědek. *Historie evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-74000-76-8. Str. 187

⁸⁸ Tamtéž, str. 189

hrají kulturní, jazykové i další odlišnosti jednotlivých zemí. Příklady mobility kapitálu v eurozóně je momentálně dostatek. Dochází k nákupu dluhopisů zemí, které byly zasaženy dluhovou krizí a čelí nedostatku finančních prostředků. Zda přesun kapitálu z jedné země do druhé dostatečně posloužil k vyrovnání šoků, si ale budeme muset ještě počkat.

Na Mundella navázala řada dalších ekonomů, mezi nimi i Peter Kenen, který obohatil teorii OCA poznatkem, že do měnové unie by měly vstupovat země s podobnou a dobře diverzifikovanou výrobní základnou.⁸⁹

Třetím významným přispěvatelem do teorie OCA je Ronald McKinnon, který považuje rostoucí obchodní otevřenost jednotlivých členů měnové unie za ukazatel optimality této oblasti.

Vedle tří výše uvedených testů bylo zformulováno více atributů, které posuzují optimalitu měnové unie. Patří mezi ně např. jednota preferencí nebo solidarita členů měnové unie.

Eurozóna není zdaleka první měnovou unií v historii, v minulosti vznikla celá řada měnových unií, známé jsou např. Latinská či Severská peněžní unie, dále Librový blok atd. Všechny tyto unie ale zanikly, a důvodem byl právě fakt, že nebyly optimálními měnovými uniemi. Teorie OCA se těší oblibě a častému uplatňování v argumentaci přijetí eura. Je však třeba vzít v potaz i nedostatky kritérií OCA. Nejednotná metodologie měření kritérií a chybějící jednoznačně stanovené limitní hodnoty, se kterými by bylo možné porovnat dosažené výsledky včetně jejich interpretace.⁹⁰ Jak je to v případě eurozóny? Teorie neposkytne jasnou odpověď. Jedná se spíše o zpracování kritérií, které slouží jako podklady pro hodnocení přínosů a nákladů na vytvoření měnové unie. Eurozóna některá kritéria plní, některá nikoliv. Většina evropských zemí je úspěšná v otázce otevřenosti ekonomiky a diverzifikace, tj. dvou ze tří základních kritérií OCA, nesplňuje pouze třetí

⁸⁹ Optimální měnová oblast. [online] zavedenieura.cz [cit. 30. 3. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=0

⁹⁰ Tamtéž. Str. 37

kritérium, a to kritérium mobility pracovní síly.⁹¹ Kromě tohoto kritéria, eurozóna neplní ani kritérium fiskálních transferů. Těžko zodpovědět plnění kritéria jednotných priorit a solidarity. Je ale nutné poznamenat, že na posouzení optimality měnové unie nelze pohlížet černobíle, a že teorie OCA není návodem, podle kterého je třeba se bez výjimky řídit.

3.2 Výhody a nevýhody eura

Na výhody a nevýhody eura se můžeme podívat z několika pohledů. Od společné měny se v první řadě očekává, že přispěje postupně k prohlubování ekonomické integrace, k hlubší spolupráci mezi zeměmi, k sjednocování Evropy a posilování konkurenceschopnosti ve světovém měřítku.⁹² Podniky a podnikatelé, kteří obchodují se zahraničím, zejména tedy se státy eurozóny, už delší dobu „tlačí“ na přijetí eura. Pro ně by totiž vstup do eurozóny znamenal odstranění kurzového rizika, kterému musí v současné době čelit. Kurzové riziko jim komplikuje strategické plánování. Prostředky, které by mohly být vynaloženy na investice a mzdy jsou použity k zajištění kurzového rizika. Zavedení eura by podnikům přineslo také četné provozní výhody, např. úspora konverzních poplatků. Odpadla by také nákladná manipulace s větším počtem měn. ECB se snaží udržovat nízkou úroveň inflace, což se reflektuje v nízkých hladinách úrokových sazeb. Podnikatelé, ale i běžní spotřebitelé, by tak měli levnější přístup k půjčkám.

Spotřebitelé budou moci snadněji cestovat. Ušetří na konverzních poplatcích, i když se spíše jedná o úsporu symbolickou. Jako výhoda společné měny je také uváděna cenová transparence. Spotřebitelé si mohou snadněji porovnat cenové podmínky a vytvářejí tlak na konkurenční prostředí, což vede teoreticky k nižším cenám a rozmanitější nabídce pro

⁹¹ R. Baldwin, Ch. Wyplosz. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing. 2008. ISBN 978-80-247-1807-1. Str. 385

⁹² Výhody a nevýhody Evropské měnové unie a implikace pro ČR. [online] euportal.parlamentnilisty.cz 29. 3. 2006 [cit. 30. 3. 2013] Dostupné na <http://euportal.parlamentnilisty.cz/PrintArticle/693-vyhody-a-nehody-evropske-menove-unie-a-implikace-pro-cr.aspx>

spotřebitele.⁹³ České subjekty se po vstupu do eurozóny budou moci například zapojit do eurového platebního systému TARGET.⁹⁴

Nevýhodou při zavedení eura jsou náklady, které budou na tuto změnu vynaloženy. Bude nezbytné provést mnoho úkonů. Podniky si náklady budou hradit z vlastních zdrojů. Jedná se však o náklady jednorázové. V Národním plánu je taktéž stanoven Princip minimalizace nákladů, který má zajistit šetrnost vůči výdajům soukromých i státních subjektů.

Ztráta samostatné měnové politiky představuje riziko, kterému by ČR musela po přijetí eura čelit. Měnová politika je v eurozóně určována ECB a to pro všechny členské země, z pohledu celku a ne jednotlivých zemí. ČR by tak byla ochuzena o nástroj makroekonomické stabilizační politiky. Ovšem jakožto otevřená ekonomika má ČR již v současnosti určitá omezení v rozhodování o domácích úrokových sazbách. Vedle ztráty možnosti rozhodování o měnové politice, je stinnou stránkou vstupu do eurozóny i odlišnost ekonomik. Rizikem jsou i externí šoky, které mohou mít na naši ekonomiku jiný vliv než na vyspělé ekonomiky zemí, které jsou členy eurozóny.

Jak bylo řečeno již v úvodu této podkapitoly, na výhody a nevýhody se lze dívat z více úhlů, stejně tak lze tedy dělit i přínosy a náklady. Následné dělení jsem si vypůjčila z knihy Lubora Laciny a Petra Rozmahela *Euro: ano/ne?*. Jako možné dělení přínosů a nákladů je zde uvedeno dělení podle dopadu na ekonomiku, zda jsou se zavedením společné měny spojeny bezprostředně, tedy přímo, nebo zdali se projevují až zprostředkovaně, nepřímo. Přímé přínosy jsou takové pozitivní dopady na ekonomiku přijímající společnou měnu, které jsou bezprostředně vyvolány jejím zavedením.⁹⁵ Oproti tomu přímé náklady jsou tedy negativním dopadem. Následující tabulka přehledně zobrazuje přímé a nepřímé dopady společně s přínosy a náklady, které zavedení společné měny přinese. Přímé náklady se projeví ihned po zavedení eura a budou trvalým nákladem

⁹³ Cenu samozřejmě ovlivňují především faktory jako spotřební zvyklosti, daňový systém, cenová regulace a jiné.

⁹⁴ TARGET je systém provozovaný centrálními bankami eurozóny, který byl spuštěn 1. 1. 1999. Slouží pro provádění mezibankovních operací, jeho výhodou je rychlost.

⁹⁵ L. Lacina, P. Rozmahel a kol. *Euro: ano/ne?*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-87197-26-4. Str. 39

s předpokladem snižování těchto nákladů při zvyšující se konvergenci české ekonomiky s ekonomikami členů eurozóny. Rozhodování o zavedení eura by mělo být posuzováno především podle dopadů, které budou mít trvalý efekt. V praxi to znamená, že euro by mělo být přijato tehdy, kdy ztráta autonomní měnové a kurzové politiky nebude představovat příliš velké riziko destabilizace naší ekonomiky.⁹⁶

⁹⁶ L. Lacina, P. Rozmahel a kol. *Euro: ano/ne?*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-87197-26-4. Str. 53

Tabulka 11: Rozdělení přínosů a nákladů zavedení společné měny

PŘÍMÉ DOPADY	NEPŘÍMÉ DOPADY
přínosy	přínosy
omezení kurzového rizika (trvalé, okamžité, po zavedení)	růst zahraničního obchodu (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)
snížení transakčních nákladů (trvalé, okamžité, po zavedení)	příliv zahraničních investic (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)
nižší náklady na obstarání kapitálu (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)	stabilizace veřejných financí (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, před i po zavedení)
vyšší transparentnost cen (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)	
náklady	náklady
ztráta autonomní měnové politiky a ztráta kurzové politiky (trvalé, okamžité, před i po zavedení)	dlouhodobý růst cenové hladiny (trvalé, okamžité, po zavedení)
bezprostřední růst cenové hladiny (jednorázové, okamžité, po zavedení)	
administrativní a technické náklady přechodu na euro (jednorázové, okamžité, před i po zavedení)	
Specifické náklady bankovního sektoru (jednorázové i trvalé, okamžité, před i po zavedení)	

Zdroj: L. Lacina, P. Rozmahel a kol. *Euro: ano/ne?*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-87197-26-4. Str. 40. (Vlastní úprava)

3.3 Ekonomická sladěnost ČR s eurozónou

V ČR je od roku 2005 každoročně ČNB zpracováván dokument „Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou“. Tato analýza slouží jako podklad pro rozhodování o připravenosti ČR na přijetí společné měny. Dokument obsahuje soubor testů, které mají zanalyzovat cyklickou a strukturální sladěnost české ekonomiky s ekonomikou eurozóny. Jednotlivé analýzy jsou rozděleny do dvou skupin, první skupinu tvoří část „Cyklická a strukturální sladěnost“, která zkoumá velikost rizika rozdílného ekonomického vývoje v ČR a eurozóně, tedy riziko spojené s přijetím jednotné měnové politiky po vstupu do eurozóny. Základem těchto analýz je požadavek na vytvoření prostředí, které by bylo schopno odolat či minimalizovat dopad asymetrických šoků. S vyšší mírou sladěnosti ekonomického vývoje klesá riziko výskytu asymetrického šoku. Analýzy sladěnosti české ekonomiky s ekonomikou eurozóny se zaměřují na měření frekvence poptávkových a nabídkových makroekonomických šoků, na korelaci indexu průmyslové produkce či exportní výkonnosti, na posuzování podobnosti průmyslové struktury či sektoru služeb, na dosažený stupeň vlastnické provázanosti české ekonomiky s eurozónou.⁹⁷ Neméně důležitým ukazatelem je také stupeň reálné konvergence ekonomiky.

Druhá část „Přizpůsobovací mechanismy“ pojednává o schopnosti české ekonomiky vyrovnat se s dopady případných asymetrických šoků za pomoci vlastních přizpůsobovacích mechanismů. Mezi přizpůsobovací mechanismy patří např. fiskální politika. Důraz je kladen na konsolidované veřejné finance, neboť čím blíže bude saldo veřejných rozpočtů ve své strukturální části blíže vyrovnané pozici, resp. čím větší bude jeho přebytek, tím větší bude v době hospodářského poklesu prostor pro působení automatických stabilizátorů resp. pro provádění prorůstových opatření.⁹⁸ Pružnost trhu práce je také jedním z přizpůsobovacích mechanismů. Analýze je podroben i stav konkurenčního prostředí, pružnost mezd a cen nebo stabilita bankovního sektoru.

Předmětem analýz je i porovnání jednotlivých ukazatelů s dalšími zeměmi, buď s těmi, které už členy eurozóny jsou, nebo s těmi, které stejně jako my, o vstup usilují.

⁹⁷ Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 5. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/studenti_1203.html

⁹⁸ Tamtéž

Ekonomika ČR přestala v posledních letech dohánět ekonomickou úroveň eurozóny. V návaznosti na dopady světové krize a nepříznivý ekonomický vývoj, se většina států EU, včetně ČR, propadla do recese, stav veřejných financí se značně zhoršil. Fiskální restrikce zpomalují ekonomické oživení v eurozóně i v ČR, přičemž k relativně hlubšímu útlumu aktivity v domácí ekonomice přispívá kromě rozpočtové konsolidace i konzervativní chování spotřebitelů.⁹⁹

V dokumentu Ministerstva financí a ČNB, který hodnotí připravenost ČR na vstup do eurozóny, je uvedeno, že stav připravenosti ČR a české ekonomiky lze pro lepší pochopení a charakteristiku podstatných ukazatelů rozdělit na čtyři skupiny – podle toho, zda ukazatele podporují přijetí eura nebo představují riziko či nevýhodu.

Do první skupiny patří ty faktory a ekonomické ukazatele, které podporují přijetí eura. Jedná se zejména o míru otevřenosti české ekonomiky a společná obchodní provázanost s eurozónou. Příznivé je též dosažení dlouhodobé konvergence v míře inflace a spolu s tím i v nominálních úrokových sazbách, což zmenšuje makrofinanční rizika spojená s případným přijetím eura.¹⁰⁰

Ve druhé skupině jsou ty oblasti, které sice stále představují riziko makroekonomických nákladů při přijetí eura v ČR, ale v posledních letech došlo k jejich zlepšení. Cyklická sladěnost ČR s eurozónou se výrazně zvýšila. Otázkou ale zůstává, do jaké míry na tuto skutečnost měl vliv vývoj ve světě a zdali toto sbližování bude pokračovat i po ustálení ekonomické situace ve světě. V posledních letech také došlo ke snížení poměru mezi minimální mzdou k průměrné mzdě. Za pozitivní z hlediska pružnosti trhu práce lze označit také schopnost využít přílivu zahraniční pracovní síly v době hospodářského růstu a naopak snižovat počet zahraničních pracovníků v době ekonomického útlumu.¹⁰¹ Také dochází ke zlepšování podmínek pro podnikání, i když oproti některým zemím jsou rozdíly stále patrné.

⁹⁹ Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 9. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/studenti_1203.html

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 9. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/studenti_1203.html

Třetí skupinu tvoří oblasti, které naopak dříve vykazovaly pozitivní vývoj, ale s počátkem krize byl tento trend narušen. Příznivě postupující reálná ekonomická konvergence ČR k eurozóně se v posledních letech zastavila. Měřeno ukazatelem HDP na obyvatele při přepočtu pomocí parity kupní síly dosahuje Česká republika vyšší absolutní úrovně než nejméně rozvinuté země eurozóny, to však evidentně není zárukou budoucího bezproblémového fungování ekonomiky v měnové unii.¹⁰² Výrazně zhoršený deficit veřejných financí je důsledkem špatného hospodářského vývoje a přijatých protikrizových fiskálních opatření. Do budoucna jsou v ČR naplánována úsporná opatření, která by měla vést ke snížení schodku veřejných financí. Je třeba se zaměřit na reformy související se stárnutím obyvatelstva. Zvýšená nezaměstnanost je také důsledkem nepříznivého ekonomického vývoje v období krize.

Poslední oblast zahrnuje skutečnosti, které představují překážku pro přijetí eura již delší dobu. Česká ekonomika není dostatečně pružná. Problém představuje český trh práce, zejména velké regionální rozdíly a vysoké celkové zdanění práce.¹⁰³

3.4 Vliv současné situace eurozóny na přijetí eura v ČR

Přestože členy eurozóny nejsme, současná situace a její problémy na nás mají značný vliv. Vývoj v EU a eurozóně v posledních letech odhalil několik slabín a nedostatků, jako např. rozdílnost jednotlivých zemí měnové unie a z toho vyplývající problémy. Předpokladem pro dobré fungování měnové unie je ekonomická sladěnost jejich členů. Rozdíly mezi členskými zeměmi se však zvyšovaly, jejich nárůst byl umocněn vlivem globální finanční a hospodářské krize.¹⁰⁴ Velkým problémem je v současnosti stav veřejných financí členů eurozóny, v roce 2010 byly pouze tři země eurozóny schopny plnit fiskální kritéria, ostatní se do stanovených měřítek nevešly.¹⁰⁵ Dodržování Paktu o stabilitě

¹⁰² Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 10. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/studenti_1203.html

¹⁰³ Tamtéž

¹⁰⁴ Po vypuknutí krize došlo ke snížení rozdílů, to je však dáno relativně větším poklesem reálného HDP u bohatších států.

¹⁰⁵ Těmi zeměmi, které v roce 2010 fiskální kritéria plnily, jsou Estonsko, Finsko a Lucembursko.

a růstu selhalo již v jeho počátcích, v současné době je však nedodržování jeho pravidel ještě markantnější. Dopady, které krize přináší, nepředstavují nadějně vyhlídky na rychlé zlepšení situace v eurozóně.

Jednotlivé země zpřísňují makroekonomický a rozpočtový dohled, byly také upraveny záchranné mechanismy pro země eurozóny, které znamenají závazek jak pro současné, tak budoucí členy eurozóny. V reakci na tuto situaci se v eurozóně odehrávají změny v institucionálním uspořádání. Pro přijetí eura tak nebude postačovat pouze plnění a udržitelnost maastrichtských kritérií a ekonomická sladěnost ekonomik. Vstup bude pravděpodobně podmíněn i účastí v nově vzniklých institucích a mechanismech.¹⁰⁶ Jednalo by se nejspíše o vstup ČR do Evropského stabilizačního mechanismu, což by znamenalo, že náklady na přijetí společné měny by výrazně narostly. Navíc se jedná o dalších záchranných krocích a opatřeních do budoucna. Z pohledu budoucího přistoupení je rovněž nutné sledovat využití a dopady netradičních nástrojů používaných Evropskou centrální bankou.¹⁰⁷

Nelze přesně odhadovat, jaké důsledky budou mít přijatá patření na členské státy, ale je zřejmé, že nejistota a měnící se podmínky v eurozóně budou hrát důležitou roli při rozhodování o vstupu ČR do eurozóny.

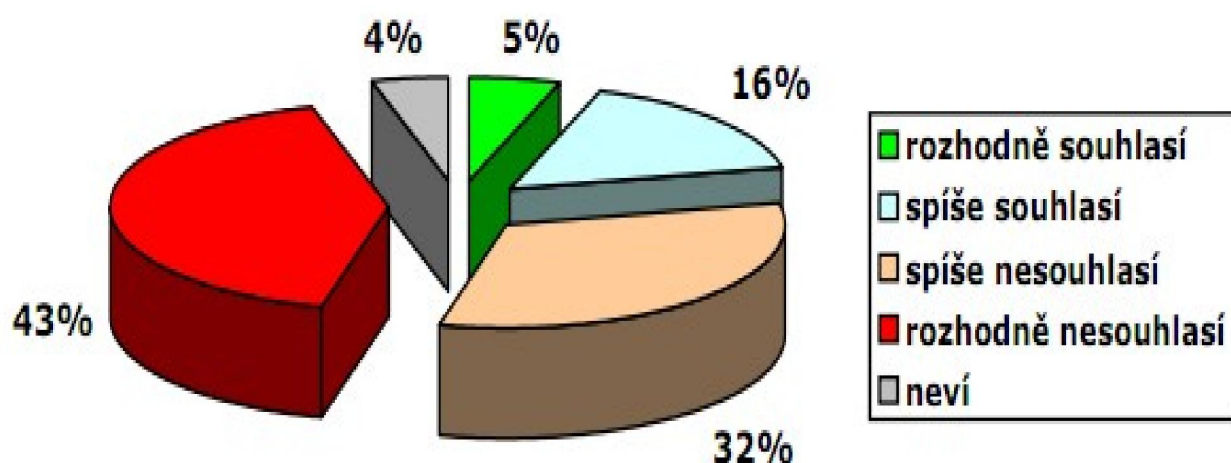
¹⁰⁶ Analýza stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 11. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/studenti_1203.html

¹⁰⁷ Tamtéž

3.5 Veřejné mínění

Jako podklad pro rozhodování může sloužit i průzkum veřejného mínění a celková nálada a postoj veřejnosti k otázce přijetí eura v naší zemi. Veřejné mínění nepatří mezi „oficiální kritéria“, ale i tak může hrát důležitou roli a měl by být brán v potaz. Názory českých občanů na přijetí eura v posledních několika letech reflektují dva následující grafy.

Graf 3: Názory respondentů na přijetí eura

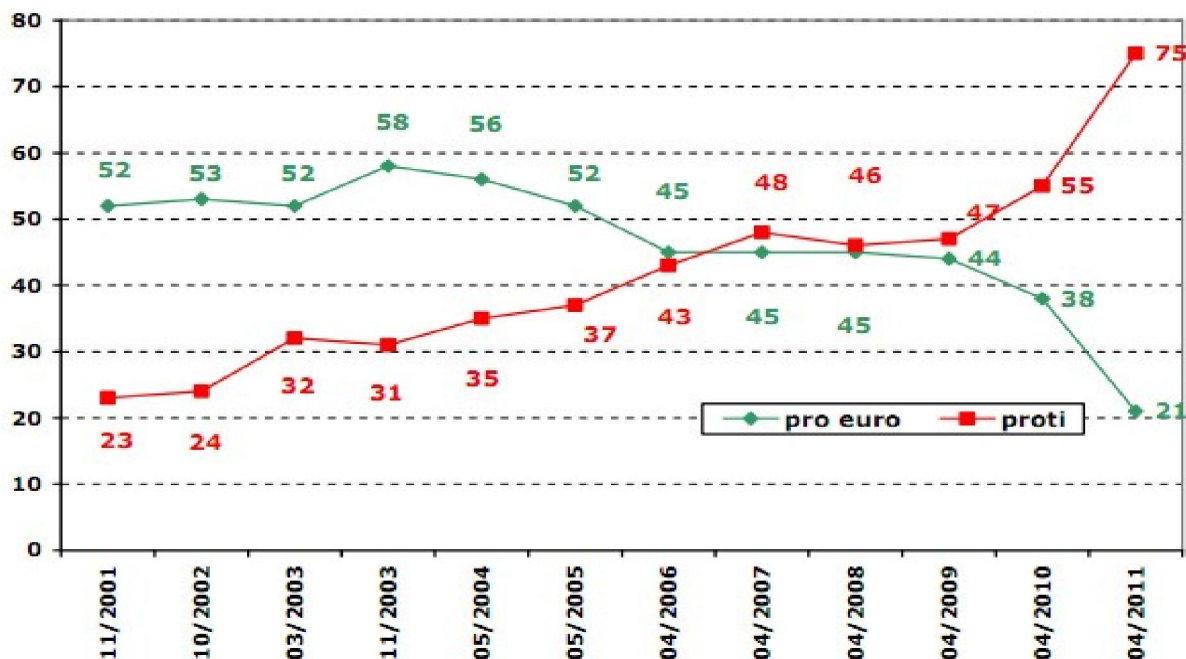
Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění

Jak je vidět na grafu 3, české společnost zaujímá převážně odmítavý postoj k přijetí eura. Tři čtvrtiny občanů se zavedením společné měny nesouhlasí. Oproti tomu pro přijetí eura se čeští občané vyjadřují v mnohem menší míře. Zbytek odpovídá „nevím“. Tradičně mezi příznivce eura patří mladší lidé ve věku do třiceti let, absolventi vysokých škol, dotázaní, kteří životní úroveň své domácnosti hodnotí jako dobrou, studenti, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci, lidé hlásící se k pravici či pravému středu, voliči ODS a ti, kdo ekonomickou situaci ČR hodnotí jako dobrou nebo jako ani dobrou, ani špatnou.¹⁰⁸ Proti přijetí eura se všeobecně vyjadřují starší lidé s nižším vzděláním, kteří

¹⁰⁸ Občané o přijetí eura – duben 2012. [online] cvvm.soc.cas.cz [cit. 11. 3. 2013] Dostupné na http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6821/f3/pm120425.pdf

jsou nespokojení se současnou ekonomickou situací, lidé se špatnou životní úrovní a levicoví voliči.

Graf 4: Vývoj názorů na přijetí eura v čase

Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění

Z grafu 4 vyplývá, že veřejnost k přijetí eura v ČR s postupem času zaujala spíše negativní postoj. S poklesem „ano“ jistě souvisí nedávný vývoj v eurozóně, respektive v celé EU. Problémy, které nastaly koncem roku 2008, měly za následek ochabnutí zájmu. Domnívám se, že odmítavý postoj roste i s odkládáním rozhodnutí o přijetí společné měny. Pro laickou veřejnou přestává být toto téma aktuální a zajímavé. Chybí také větší informovanost. Vliv na postoj k přijetí eura v ČR mají zřejmě i názory bývalého českého prezidenta Václava Klause, jakožto výrazné osobnosti. V nedávné době se objevily spekulace o referendu, ve kterém by se občané ČR měli možnost vyjádřit k otázce přijetí eura.¹⁰⁹ Toto se však prozatím neuskutečnilo. Je zřejmé, že veřejné mínění není závazným kritériem pro přijetí společné měny, jako např. maastrichtská konvergenční kritéria, ale i

¹⁰⁹ ODS se rozhodla prosazovat referendum k přijetí eura. [online] novinky.cz 22. 10 2011 [cit. 12. 3. 2013] Dostupné z <http://www.novinky.cz/domaci/248257-ods-se-rozhodla-prosazovat-referendum-k-prijeti-eura.html>

tak má váhu. Důkazem je Švédsko. Po referendu v roce 2003, kde švédští občané rozhodli pro nepřijetí eura, nastala situace, kdy Švédsko stále nemá společnou měnu a této „povinnosti“ se i nadále vyhýbá.¹¹⁰

3.6 Shrnutí a doporučení ke vstupu ČR do eurozóny

Přijetí eura by s sebou mělo přinést odstranění kurzového rizika, dále snížení nákladů zahraničního obchodu a investic. ČR by se společnou měnou měla dosáhnout většího zapojení do mezinárodních ekonomických vztahů. Zavedení společné měny s sebou ale na druhé straně přinese i ztrátu nezávislé měnové politiky pružnosti měnového kurzu. Přínosy i náklady pramenící z přijetí eura přitom budou dány charakteristikami a situací jak na straně české ekonomiky, tak i na straně ekonomiky eurozóny.¹¹¹

ČR neplní konvergenční kritéria, zejména kritérium stavu veřejných financí představuje velikou překážku. Nutno poznamenat, že s podobnými problémy se nyní potýká většina zemí, členové i nečlenové eurozóny. Fiskální problémy tedy vedly ke změnám, tyto změny mění podmínky a zásady, podle kterých byla eurozóna zakládána. Konkrétně pro ČR to znamená případné navýšení nákladů při vstupu do eurozóny, kromě plnění konvergenčních kritérií bude totiž nejspíše vyžadována i účast v ESM. Vzhledem k těmto skutečnostem, za pokračující nestability finančních trhů a nejistoty ohledně dalšího ekonomického vývoje, a s ohledem na neméně významné otázky ohledně budoucího institucionálního směřování unie se situace v současnosti nejeví jako příznivá pro přijetí jednotné měny euro v ČR.¹¹²

Možnost vystoupení z EU či eurozóny je dnes přetřásanou otázkou. Příznivci této možnosti argumentují tím, že EU již není taková jako v roce 2004, kdy jsme se zavázali společně se vstupem do EU i ke vstupu do eurozóny. Zejména po výše zmiňované krizi,

¹¹⁰ Švédsko se neúčastní ERM II.

¹¹¹ Analýza stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 11. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/studenti_1203.html

¹¹² Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 10. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2012_pdf.pdf

kteřá EU citelně zasáhla. Druhou možností zůstává samozřejmě v EU setrvat a pokračovat v nastavených cílech a obhájit tak vznik EU jako životaschopný, smysluplný a potřebný projekt pro vývoj nejen evropských zemí, ale i zbytku světa. EU je, jak je již zmíněno v předchozích kapitolách, předním obchodním partnerem na světových trzích.

Předpokládám, že k rozpadu EU nedojde a dokud to bude možné, bude EU a eurozóna usilovat o své zachování. Eurozóna musí obhájit své fungování do budoucna, pokud se jí to povede a krize eurozóny bude překonána, bude, dle mého názoru, těžké obstát s odmítavým postojem k přijetí eura v ČR. V současnosti je závěr jasný, v nejbližší době ČR o vstup do eurozóny usilovat nebude. Ozývají se i názory o možném otevření Maastrichtské smlouvy kvůli institucionálním změnám, které se v eurozóně v současnosti dějí. Odpůrci eura tak doufají, že by se ČR v tomto případě naskytla příležitost vyjednat si tzv. opt-out. Tato varianta se mi zdá nereálná, nepředpokládám, že by někdo chtěl nést rizika, překážky a dlouhá vyjednávání, které by změny ve smlouvě jistě přinesly.

Zavedení eura v ČR je závazkem, který je v poslední době relativizován s tím, že se eurozóna mění a vyvíjí. Tento závazek je stanoven v přístupové smlouvě a proto se z něj jen těžko vyvázat. Je vůbec tedy možné vstup ČR do eurozóny odkládat „do nekonečna“ a tím se tak vyhnout přijetí společné měny? Jak vidíme na švédském příkladu, možné to je. Pokud země nepodá přihlášku pro vstup do ERM II, pak neplní jedno z kritérií. Oldřich Dědek, národní koordinátor zavedení eura v ČR, se o tomto způsobu vyhýbání se vstupu do měnové unie vyjádřil jako o „modus vivendi“ a že jde v podstatě o rozumný kompromis, aniž by bylo porušeno evropské právo.¹¹³

Devět let po vstupu do EU, se už nedá mluvit o rychlém či pomalém přijetí eura. K rychlému přijetí nedošlo, těžko spekulovat, jak by na tom ČR byla nyní, kdyby si v minulosti se vstupem do eurozóny pospíšila. Je to jen „kdyby“, takže je třeba se zaměřit na budoucnost a na to, jak se ČR k přijetí eura postaví. Já předpokládám, že budeme vyčkávat, zejména, jak se vyvine situace v eurozóně, jak budeme schopni „nastartovat“ ekonomický rozvoj po krizi a přijetí eura budeme oddalovat ještě několik let a pokud i v té době, bude eurozóna eurozónou, bude opět možné uvažovat o přijetí eura v ČR.

¹¹³ Oldřich Dědek: Závazek k přijetí společné měny nelze relativizovat. [online] euractiv.cz 9. 2. 2012 [cit. 10. 4. 2013] Dostupné na <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/oldrich-dedek-zavazek-k-prijeti-spolecne-meny-nelze-relativizovat-009603>

Pozitivním faktem je, že ČR už jednu zkušenost se zaváděním nové měny z nedávné doby má, a to z při rozdělení Československa v roce 1993. Přijetí české koruny a eura, ale samozřejmě nelze srovnávat. Ve společném dokumentu Ministerstva financí ČR a ČNB je uvedeno následující doporučení: „Z hlediska vlastní připravenosti České republiky na přijetí eura je nutno zejména pokračovat v procesu konsolidace veřejných rozpočtů a zvýšit pružnost trhu práce. S ohledem na tyto skutečnosti Ministerstvo financí a Česká národní banka v souladu se schválenou Aktualizovanou strategií přistoupení ČR k eurozóně doporučují vládě ČR prozatím nestanovovat cílové datum vstupu do eurozóny. Doporučení nestanovovat prozatím cílové datum pro vstup do eurozóny zároveň implikuje doporučení, aby ČR v průběhu roku 2013 neusilovala o vstup do mechanismu ERM II.“¹¹⁴ Je evidentní, že o vstup do ERM II ČR v roce 2013 usilovat nebude. A nejspíše ani v nejbližších několika letech. Stav eurozóny není v současnosti optimální. Podmínky pro vstup se mění, a proto si myslím, že by nebylo vhodné do eurozóny momentálně vstupovat. Je důležité jakým směrem se eurozóna, a celá EU, bude ubírat.

Premiér Nečas uvedl, že Česká republika si je vědoma svého závazku k přijetí společné měny. Avšak vstup do evropské měnové unie bude učiněn až po splnění maastrichtských kritérií a vedle toho eurozóna bude stabilní a nová měna bude výhodnější než udržení koruny.¹¹⁵ Z jeho vyjádření není známé, k jakému datu by měl proběhnout vstup ČR do eurozóny. V minulosti už bylo stanoveno několik dat, ani jedno nebylo dodrženo. Proto se dnes už neříkají přesné roky, ale jen vyjádření tohoto typu – prozatím není ČR připravena, a to je také pravda.

Na závěr uvádím výrok bývalého guvernéra ČNB Zdeňka Tůmy, který se k datu přijetí eura v ČR vyjádřil následovně: „Proč při současné nevalné politické podpoře jednotné měny nevymyslet nějaké pěkné datum? Rok 2019 není zrovna za rohem, ale bližší, podobně přitažlivé datum mě nenapadá. Navíc by se ekonomika do té doby již zcela jistě dokázala vypořádat se všemi problémy a těžit z toho, co zavedení jednotné měny

¹¹⁴ Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. [online] zavedenieura.cz [cit. 15. 4. 2013] Dostupné na http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2012_pdf.pdf

¹¹⁵ Česko termín pro euro neřekne. [online] tyden.cz 14. 10 2011 [cit. 8. 4. 2013] Dostupné z http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/necas-cesko-termin-pro-euro-nerekne-eu-je-dluhovou-unii_214708.html?showTab=nejctenejsi-7

přinese, a přitom se vyhnout možným negativním dopadům.“¹¹⁶ Ač byl tento názor vyjádřen nejspíše s nadsázkou a více než před 5 lety, vypadá to, že nebyl daleko od pravdy a dříve než kolem roku 2019 se opravdu ČR blíže ke vstupu do eurozóny nedostane.

¹¹⁶ Tůma: Euro? Třeba v roce 2019. [online] ekonom.ihned.cz 2. 1. 2008 [cit. 6. 4. 2013] Dostupné na <http://ekonom.ihned.cz/c1-23324185-tuma-euro-treba-v-roce-2019>

ZÁVĚR

V časovém rozmezí, od výběru tohoto tématu až po zpracování diplomové práce se udála spousta výrazných změn v rámci EU. EU čelila, a v současné době stále čelí, zatěžkávací zkoušce projektu společné měny. Na povrch vypluly nedostatky, které se dříve nezdály být relevantní. EU se musí nejdříve zasadit o reformu svého fungování, vrátit se do svých začátků, přehodnotit nastavená pravidla a způsob jejich dodržování. Vývoj EU se samozřejmě nezastavil, 1. června tohoto roku by se EU měla rozšířit o dalšího člena, a to o Chorvatsko. Otázkou zůstává spíše fungování Evropské měnové unie. Mluví se o různých scénářích, asi tím nejnepravděpodobnějších je rozpad celé eurozóny, který by přinesl ještě více problémů než užitku. Dalším možným scénářem je odchod zadlužených zemí z eurozóny, nejbližší k tomuto kroku mělo Řecko, v průběhu roku 2012 se objevovaly různé články, že to je jediným možným řešením a že se tento krok opravdu připravuje.¹¹⁷ Na druhé straně ovšem probíhají záchranné kroky k setrvání Řecka v eurozóně. Do problémů se dostávají další země. Cena za udržení eurozóny bude nejspíše vysoká. K dnešnímu dni je situace spíše taková, že eurozóna se snaží vzpamatovat se z nastalé krize ze všech sil a výstup členů z eurozóny se prozatím konat nebude.

ČR si je závazku k přijetí eura dobře vědoma, avšak nynější podoba eurozóny ji nahrává v oddalování stanovení závazného data. Je pravdou, že ČR neplní dvě z konvergenčních kritérií a tudíž vstup do eurozóny v současnosti nepřichází v úvahu. Důvodem je jistě i nepříznivý vývoj EU v posledních letech, který danou situaci zkomplikovala a ČR tak může i nadále oddalovat přijetí eura. EU jako projekt byl velice smělý, avšak vidinou velké fungující unie byl vývoj urychlen a zavírány oči nad určitými problémy. Byla rozměňována nastavená pravidla, jen aby se nezastavil postup v integraci. Tyto kroky se však vymstily a přispěly tak k oddálení monetární, popřípadě i politické unie. Události, které se přihodily, přispěly ke změně nálad a názorů týkajících se EU. Členské státy, které euro ještě nepřijaly, se chovají podobně jako ČR, do přijetí eura se nikdo momentálně „nehrne“. Proces integrace tak ustal na určitém bodu, a to konkrétně na nedokončené monetární unii. EU nejprve musí vyřešit zadlužení členských států a obnovení pravidel a zejména jejich dodržování. Tím pádem ČR zůstává dočasně v jakési

¹¹⁷ Pravděpodobnost vystoupení Řecka z eurozóny se zvýšila na 90 %, tvrdí významná banka. [online] mesec.cz 27. 7. 2012 [cit. 11. 4. 2013] Dostupné na <http://www.mesec.cz/aktuality/pravdepodobnost-vystoupeni-recka-z-eurozony-se-zvysila-na-90-tvrdi-vyznamna-banka/>

„ochranné době“, kdy se přijetím eura nemusí tak intenzivně zabývat. Avšak s promlčováním této otázky klesá i zájem občanů o tuto otázku a stavějí se k zavedení eura stále více negativně. Zavedení eura by jistě uvítali zejména podnikatelé. Většina firem už v euro obchoduje a kurzové riziko jim tak ztěžuje jejich podnikání. Podle odstupných informací a stávající situace k přijetí eura v ČR nedojde. Pokud se budeme chtít stát členy eurozóny, čeká nás ještě dlouhá cesta. I když jsou konvergenční kritéria kritizována, měla by se ČR do budoucna o jejich plnění snažit ve svém vlastním zájmu.

RÉSUMÉ

Ce mémoire porte sur l'intégration de la République tchèque à l'Union monétaire. Le choix de ce sujet correspondait à la problématique de la zone euro qui, au moment de la crise, devenait assez large avec l'intégration des nouveaux membres. Cela n'était, bien évidemment, dans « l'ordre du jour ». La zone euro, voire même l'Union européenne, est actuellement dans une situation difficile. En effet, la parole du public, aussi bien profane que professionnel, vise le fait de posséder la même devise et pose la question sur ce choix : est-il vraiment avantageux ? ou juste une « grosse bouchée ». Durant cette période, la préparation de mon mémoire a connu un grand nombre de changements importants sur de l'Union européenne. L'Union européenne a été et est encore actuellement face à une rude épreuve du projet de monnaie unique. Elle doit d'abord s'engager à réformer son fonctionnement, retourner à leurs débuts, et reconsidérer les règles établies et leur conformité.

Le but de mon travail est d'évaluer l'état général de la préparation de notre pays dans le contexte des événements actuels dans l'Union européenne. La République Tchèque s'est engagée au traité d'adhésion à rejoindre la zone euro. Il est donc responsable de prendre les mesures nécessaires pour être en mesure de devenir membre de la zone euro. Dans mon mémoire, je me suis concentrée sur le processus d'intégration monétaire dans le pays. Cependant, la situation dans l'Union européenne au cours des cinq dernières années a changé. Par conséquent, la possession d'une monnaie commune n'est pas seulement en noir et blanc – ça ne dépend pas seulement du fait que nous remplissons les critères, mais aujourd'hui, nous devrions plutôt demander si c'est avantageux pour la République Tchèque.

Dans le premier chapitre de mon mémoire, je traiterai d'abord les origines de l'intégration monétaire en Europe. Je résumerai fortement les arguments positifs et négatifs de la coopération monétaire. Je mettrai plus l'accent sur le fonctionnement du système monétaire européen, prédécesseur de l'Union économique et monétaire d'aujourd'hui. J'aborderai aussi le sujet de la création de l'Union économique et monétaire, les phases de mise en œuvre et de la sécurité institutionnelle. Je décrirai généralement les critères de convergence comme une tâche importante dans la construction de l'UEM. Je vais bien sûr discuter la situation actuelle de la zone euro.

Le deuxième chapitre traitera la réalisation des critères de convergence par la République Tchèque. Dans ce chapitre, nous verrons si et comment les critères sont remplis. Il est bien connu que le plus grand défi pour nous, c'est le critère de performance lié à la quantité de la dette publique. Nous verrons aussi si la République Tchèque, en répondant à ce critère, a avancé à sa réalisation.

Dans le troisième et dernier chapitre, je résumerai les conclusions du chapitre précédent et j'exprimerai mon opinion sur la problématique suivante : la République Tchèque est déjà prête à adopter l'euro ? il est nécessaire de prendre des mesures supplémentaires pour mettre en œuvre les règles contraignantes et conditions fixées par l'Union européenne. ?

Compte tenu des événements dans l'Union européenne, il n'est pas prévu la possession rapide de l'euro. Pour l'instant aucune date n'est fixé pour cette possession, il a été dit que la monnaie unique ne sera pas mise en place avant 2015. Selon la situation actuelle, je suppose que cette déclaration sera atteinte et dans les deux années suivantes la République Tchèque ne possédera pas, ce n'est pratiquement pas possible.

La République Tchèque est bien conscient de l'obligation de posséder l'euro, mais la forme actuelle de la zone euro leurs oblige à retarder la détermination de la liaison de données. Il est vrai que la République Tchèque ne remplit pas deux des critères de convergence et donc l'entrée dans la zone euro n'est actuellement pas une option. Il est à noter que plusieurs payes, membres de la zone euro ou non, ont eu le même problème. Ainsi les problèmes budgétaires conduit à des changements, ces changements modifient les conditions et les principes de la zone euro. Plus précisément pour la République Tchèque cela signifie une augmentation des coûts en rejoignant la zone euro. Compte tenu de ces faits, de l'instabilité persistante des marchés financiers et des incertitudes quant à l'avenir du développement économique et aux questions tout aussi importantes au sujet de l'orientation future de la situation institutionnelle de l'Union, la possession de l'euro en République Tchèque à l'heure actuelle ne semble pas favorable. La République Tchèque reste donc temporairement dans une « période de protection ». Toutefois, l'ajournement d'intégration à la zone euro provoque que l'intérêt des citoyens diminue plus en plus, ils deviennent plus négatifs. La République Tchèque, dotée d'une monnaie commune, devrait assurer une plus grande participation dans les relations économiques internationales.

L'introduction d'une monnaie commune apporte bien sûr des avantages comme l'élimination du risque de change, faciliter les déplacements, réduction du taux de chômage moyen et des inconvénients comme les coûts de l'introduction de la nouvelle monnaie, la perte de la politique monétaire indépendante. Les adversaires de l'euro sont en espérant que la République Tchèque aura l'occasion de négocier le « opt-out ». Cette variante ne me semble pas réaliste, je ne pense pas que quelqu'un voudrait supporter les risques, les obstacles et les longues négociations. Est-ce qu'il est possible de retarder l'intégration de la République tchèque à la zone euro "indéfiniment" et ainsi d'éviter la possession d'une monnaie commune? Oui, on peut le faire comme la Suède. Si le pays ne parvient pas à déposer une demande d'entrée à l'ERM II, il ne répond pas à l'un des critères. Oldřich Dědek, coordonnateur national de l'adoption de l'euro en République tchèque dit qu'il s'agit essentiellement d'un compromis raisonnable, sans violer le droit européen.

Un fait positif est que la République tchèque a une expérience de changement de la devise, notamment au moment de la division de la Tchécoslovaquie en 1993. Adoption de la couronne tchèque et de l'euro ne peut être comparée. Dans un document conjoint du ministère des Finances et la Banque nationale tchèque est donné l'avis suivant: «En ce qui concerne la préparation de République Tchèque à l'adoption de l'euro il est particulièrement nécessaire de poursuivre le processus d'assainissement budgétaire et de la flexibilité du marché du travail. Compte tenu de ces faits, la ministère des Finances et la Banque nationale tchèque a recommandé au Gouvernement que, jusqu'à présent, aucune date n'est fixer pour intégrer la zone euro.

En conclusion, je cite l'ancien gouverneur de la Banque national tchèque Zdeněk Tůma, qui a déclaré ce qui suit: « Une date bien pour l'adoption de l'euro en République Tchèque ? L'année 2019 est juste autour du coin. L'économie dans le temps réussira certainement à faire face à tous les problèmes et profiter de ce que l'introduction de la monnaie unique apportera, et d'éviter les impacts négatifs potentiels. » Il semble que son avis n'était pas loin de la vérité, qu'avant autour de 2019, la République Tchèque sera probablement proche de rejoindre la zone euro.

ZDROJE

Seznam literatury

- 1) BALDWIN Richard, WYPLOSZ Charles. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.
- 2) BRŮŽEK Antonín., SMRČKOVÁ Gabriela., ZÁKLASNÍK Martin. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. Praha: Velryba, 2007. ISBN: 978-80-85860-19-1.
- 3) FIALA Petr., PITROVÁ Markéta. *Evropská unie*. 2. Doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.
- 4) JANÁČKOVÁ Stanislava. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Praha: CEP, 2010. ISBN 978-80-86547-95-4.
- 5) LACINA Lubor a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5.
- 6) LACINA Lubor, OSTŘÍŽEK Jan. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
- 7) LACINA Lubor, ROZMAHEL Petr a kol. *Euro: ano/ne?*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-87197-26-4.
- 8) RAYMOND Robert. *Sjednocení měny v Evropě*. Praha: HZ, 1995. ISBN 978-80-90191-82-2.

Internetové zdroje

www.biznys.ihned.cz

www.ceskatelevize.cz

www.circa.europa.eu

www.cs.wikipedia.org

www.cvvm.soc.cas.cz

www.ecb.int

www.esm.europa.eu

www.euractiv.cz

www.eur-lex.europa.eu

www.euportal.parlamentnilisty.cz

www.europa.eu

www.euroskop.cz

www.idea.cerge-ei.cz

www.ieep.cz

www.imf.org

www.financninoviny.cz

www.mfcr.cz

www.novinky.cz

www.tyden.cz

www.vlada.cz

www.zavedenieura.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Madridský scénář zavedení eura	23
Obrázek 2: Scénář Big Bang zavedení eura	24
Obrázek 3: Scénář Phasing out zavedení eura	24

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Růst HDP ve vybraných lokalitách v letech 1991-2009	32
Graf 2: Nominální měnový kurz CZK/EUR	47
Graf 3: Názory respondentů na přijetí eura	63
Graf 4: Vývoj názorů na přijetí eura v čase	64

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Složení ECU v době vzniku (13. 3. 1979)	15
Tabulka 2: Fáze zavádění jednotlivé měny	20
Tabulka 3: Datum ukončení platnosti národních měn zemí eurozóny a přepočítací koeficienty jednotlivých měn vůči euru	21
Tabulka 4: Míra zaměstnanosti v letech 2000-2010	34
Tabulka 5: Deficity v poměru k HDP eurozóně v letech 2007-2010	37
Tabulka 6: Dluhy v poměru k HDP v eurozóně v letech 2007-2010.....	38
Tabulka 7: Saldo sektoru vládních institucí v posledních 4 letech a jeho predikce vývoje v dalších 3 letech	45
Tabulka 8: Dluh sektoru vládních institucí v posledních 4 letech a jeho predikce vývoje v dalších 3 letech	45
Tabulka 9: Dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely	46
Tabulka 10: Stav plnění maastrichtských kritérií ČR za rok 2012	47
Tabulka 11: Rozdělení přínosů a nákladů zavedení společné měny	59